

Liber secundus de iudiciis in antiquis

Incipiunt casus summarii secundi libri decre. vi. et cle.

DE quo vult et eo
Qui semel iudicatus non de-
clinare promittit amplius non
poterit penitere. **Nota** glo.
que dicit quod iudicium
redditur in iudicio. **Et** hinc ab. q. que
rit an in absentia partis excommuni-
catus possit absolui an debeat pars
ad hoc vocari. **Et** tractat glo. quan-
do causa excommunicationis est tra-
ctanda.

Decernimus
Laici ecclesiasticas causas tractare
non debent. et plati ecclesiarum iudicio laico-
rum circa ecclesiastica negocia nihil dis-
ponant. nec propter laicorum prohibitionem
ecclesiasticam dimittant exercere iustici-
am. **Nota** glo. que dicit quod papa po-
test laico delegare criminales ac etiam
civiles et spirituales causas

Quanto divina
Causa iuris patronatus per ecclesiasti-
cum iudicem tractari debet. **Nota** gl.
que dicit quod ius patronatus non dicitur
proprie spirituale. sed spirituali anne-
xum. **Et** dicit glo. qualia iura possit
laicus possidere.

At si clerici
Per peccatum habitum contra clericum in
foro seculari non sunt clerici punien-
di. **Secundo** ostendit qualiter episcopus cum
clericis valeat dispensare. **Nota** glo.
que dicit de hinc lata per non suum iudicem
Item dicit glo. quod confessus in iure pro
convicto habetur. **Et** notat aliquos
casus in quibus episcopus potest di-
spensare. **Item** dicit quod venia non da-
tur nisi penitenti.

Ceterum quod in eos
Vasallus tenetur coram domino feudum
respondere. **Nota** glo. que dicit quod quod diu
dominus feudi paratus est facere ius-
ticiam inter vasallos de feudo et illi
etiam parati sint respondere nullus
alius debet se intromittere de iurisdi-
ctione.

Dilecti filii
Nullus cogitur edere actionem. **No-**
ta glo. que reprobat subtilitates in iu-
re canonico circa causas agendas. quod
sepe subtilitates ad principium subvertuntur
et stricta ratio quamque omitti solet. **Item**
leges tamen actio proponenda est. ratio
quod nemo sine actione experitur. l. si pu-
pulli. ff. de nego. gest.

Intelleximus
Excommunicatus venire potest. sed
aliud convenire non potest. **Et** glo. ponit ra-
tionem videlicet ne ex dolo suo como-
dum reportet. **Et** nota glo. que dicit quod
excommunicatus debet per procuratores
respondere. **Et** querit quid si excom-
municatus non velit procuratorem
constituere. **Item** querit an excom-
municatus potest ipsum convenire
tem reconvenire. et dicit quod non

Clerici
Nulla valet consuetudo quominus
clericus de omni crimine debeat co-
ram episcopo respondere. **Nota** glo.
que arguit quod consuetudo non preiur-
dicat iuri scripto. **Et** quomodo hoc debeat
intelligi. vide glo. que dicit quod ideo quod
non est rationabilis nec prescripta. s.
de consue. c. si. ubi de hoc.

Causam que
Capitulum sine consensu prelati non
agit. **Notat** glo. quod sine consensu prelati
collegium nec aliud convenit nec convenit

Liber secundus

Cum non ab homine
Clericus depositus et incorrigibilis
curie seculari est tradendus. Nota g.
que docet qualiter procedendum sit
et notabiliter expedit se qualiter pro-
cedendum sit contra falsarium.

Quia

Delegati potestas extenditur ad eum
qui scienter accepit res per violentiam
occupatam. Nota gl. que expedit se
qualiter et quando quis tanquam succes-
sor singularis per rescriptum aposto-
licum conveniri potest.

Cum venissent

Papa non vult de privilegiis aposto-
licis cognosci per alios quam per se vel
suos. Item glo. alle. que illius est inter-
pretari cuius est condere ius. Et que-
rit glo. qualiter isto casu papa potest
esse iudex in propria causa

Mouit ille

Rõe pãti quelibet cã ptinet ad ecclesiam.
Vel sic. laicus rõe pãti et marie
puriã vel pacis fracte corã ecclesiasti-
co iudice cõuenit. h. d. Nota tex. cum
gl. que solet allegari. si peccauerit in te
frater tuus. Item que patet est vinculum cha-
ritatis. Et que papa potest corripere
quemlibet etc. Notat glo. que licet lex ab-
rogata est. potest tamen adhuc allegari
propter eius rõe. que ratio quandoque
est necessaria. Item notat que privilegiũ
et consuetudo equiparantur et que cõsue-
tudo tribuit iurisdictionem

Pastoralis

Principales persone litigantes in lite
personaliter debent respondere. Quod
doc. hic qualiter hoc debeat intelli-
gi. Et enumerat glo. aliquas personas
que non pro se sed pro alios debent respondere

Examinata

Contra non possidentem non datur
rei vindicatio possidenti. Vide glo.
notabilem que declarat interdicta et
quomodo et quando quis aliam po-
test in iudicio intentare actionem etc.
Item dicit quid sit sequester et seque-
strare et quod confessoria et negatoria.

Cum deputati

Jura sue religionis prosequitur regu-
laris. Vel sic. Preceptores templi pro
domibus suis agere possunt et defen-
dere nec eis obstat religio vel que na-
tio eorum sit incognita. hoc dicit. No-
ta textum qui dicit que litigiosis nego-
cij curam gerere non debent qui pa-
cificis decreverunt studiis inherere.
vñ Juvenalis Pluribus intentus vir
est ad singula sensus. Item nota glo.
que inter cetera dicit que infames con-
sueverunt fugere loca nationis sue.
Item que infamis non potest esse iu-
dex vel procurator.

Qualiter

Prelatus debet laicis de clericis ius-
ticiam exhibere seu adhibere. No-
ta glosas que dicit que clerici si velint
non possunt laicum iudicem suum con-
stituire.

Causam que

Judicem similitudo cause quam ipse habet ipse
repellit testem. Non g. que dicit que similis
causa eadem repellit testem. Et dicit que que simili
morbo laborant non sunt admittendi in te-

Exhibita nobis stimonium

Judicium destruitur si de principa-
li et exceptione simul cognoscatur.
Vel sic. Si indices de principali et ex-
ceptionibus preiudicialibus simul co-
gnoscunt vel super principali lite non
contestata probationes recipiunt ab
eis licite appellatur. Nota glosam

De iudicijs in vi. et cle.

q̄ dicit de spiratorib⁹ q̄ nō sunt ad mittēdi zc. Itē dicit g. q̄ si plura assignent̄ i appellatōe gravamis sufficit aliter. dūmō quodlibet p̄ se sufficiens sit zc.

Venerabilis

Scdm̄ canones cause instantia non perdit̄ si infra trienniū cā non fuerit finita. Vel sic. Instantia iudicij nō perit p̄ lapsū trienij. hoc dicit. Nota g. q̄ reddit cām z dicit q̄ iurisdicō per petua ē et rescripta sūt p̄petua. Idez z g. q̄ de iure canonico nō siniat̄ instantia trienio infra de do. et contin. c. venerabilis. quemadmodū de iure civili. put̄ ē bonus tex. in. l. p̄perandū in prin. de iudi.

Significaverunt

Cū actor et reus nō sūt eiusdem fori causa possessionis et proprietatis p̄t corā diversis iudicib⁹ agitari. Nota g. que dicit et arguit q̄ continētia causarum diuidi non dz. et alle. et soluit.

Titulus de iudicijs si. vi.

Iuris esse

Iudex delegatus nō hñs ad hoc speciale mādātū a papa nō p̄t cōpellere p̄tem vt p̄sonaliter corā eo cōpareat nisi ex cā rationabili. Nota glo. que querit an valeat p̄cessus cū falso procuratore habit⁹. Itē t̄agit quid faciē dū sit cū dñs sit iustior q̄ p̄curator. Itē qualiter differat iuramentum v̄ veritate a iuramento calumnie

Mulieres

Mulieres personaliter ad iudiciū quacunq̄ causa in iure non expressa inuite trahende non sunt. sed si necessarium sit eorum testimonium in causa iudex expensis producentis interdum ibit̄ interdum mittet. et iudex

fraudulenter vadens excommunicatus est. Mulieres religiose etiam volentes extra monasteriū suum ex aliq̄ causa personaliter ad iudiciū trahi non debēt. quod contra predicta sit est irritum. Nota gl. que inter cetera notat conditionem mulierum esse meliorem hoc casu. quandoq̄ virorum conditio est melior. quandoq̄ ē par. Et notat in fine vnum casum i quo quis non potest renunciare iuri pro se introducto. z all. alios casus z p̄cor.

Si annum xiiii.

Maiores xiiii. annis per se aut procuratorem potest agere et defendere causam spirituales. minor. xiiii. annorum non agit per se sed per procuratorem. vel per procuratorem datum. auctoritate ordinarj ecclastici iudicis. z etiam delegati ad causas illas. filiusfamilias sine patris assensu agit causas spirituales. In sine glo. huius. c. notantur casus in quibus filius etiam minor agit contra patrem.

Titulus de iudicijs in cle.

Budum

Constitutō Bonifa. que habet q̄ citationes etiā extra dies solennes publice facte de mādato pape in audientia literarum cōtradictarum. vel papali palacō. affixe ianuis maioris ecclēsie loci in quo papa cum curia sua degit arcens citatum ac si ad euz personaliter deuenissent. restringitur ad eos qui impediunt ne ad eos citatō peruenire possit vel quorum domicilium tute non potest adiri

Dispensiosam

In caus̄ etiā p̄dētib⁹ ex bñficialib⁹

Liber secundus

z decimarum matrimonialib⁹ z vsu
farum et ipsas tangentibus procedi
potest simplicit^r et de plano absq^z iu-
diciozū strepitu et figura. **Nota** h^o
glo. q^z iudex in his casibus in tex. nu-
meratis potest pcedere absq^z figura
et strepitu iudiciali. attamē si vult p^r
plenarium processuz facere. **Et** ergo
tex. notanter dicit valeat nō dicit de-
beat. quod ē menti tenendū zc. **Quid**
importēt hec verba summarie simpli-
citer et de plano absq^z iudiciozū. z
etiam vide ad longum infra de ver.
signifi.

Titulus de foro competenti.

Si quis clericus

Clericus habens causam contra cle-
ricum suum non debet deserere epi-
scopum. sed prius actio coram eo vē-
tiletur. nisi de consensu epi alii eleger-
int iudicem ecclesiasticum. **Nota** q^z
clerici deserere non possunt nisi ep^o in
etiā si iuramentū interuenerit. s^o quo
vide hic gl. q^z hoc intelligi debeat

Nullus iudicium

Iudex laicus clericū sine licentia sui
episcopi p se distringere aut iudicare
non presumat. quod si fecerit donec
emendam prestiterit ab eccl^a seques-
tratus manebit. **Nota** glo. q^z videt^r
velle q^z omⁿs seruientes eccl^e gaudēt
hoc privilegio.

Sane si epi

Si episcopi inter quos causa versat^r
diuersarum sūt prouinciarū ille p^rimos
dat iudices in cuius prouincia est lo-
cus de quo contenditur. **Nota** glo.
que dicit q^z sub illo iudice agē debet
actor in cuius iurisdictōe res litigio-
sa est vt ex ipsa re sortiat^r foruz. **Et**

ideo posset ita poni casus. ratōne rei
de qua agitur sortitur quis foruz.

Si quis cōtra

Ista decre. docet qualiter pcedendū
sit cum prius ep^s recusatur vt suspe-
ctus et tractatur plenius infra de ap-
pel. in. c. Cum speciali. que videt^r hāc
decre. interpretari. **Vel** sic summatur
Coram episcopo suo conueniendus
est clericus qui si recusatur dabit de
legatum partibus non suspectū. h. d.
Nota gl. que inter cetera dicit q^z de
legatus ab ordinario non potest su-
am sententiam exequi sed ipse ordina-
rius debet illam exequi.

Si clericus laicum

Si clericus laicum super rebus pro-
phanis aut ecclesie sue conueniat de-
bet clericus coraz iudice seculari age-
re. **Cuz** generaliter actor sequitur for-
rum rei. **Qualiter** istud sit intelligen-
dum **Clide** hic doc.

Ex transmissa

Coram domino feudi causa tractan-
da est quo negligēte succedit ordina-
rius. **Nota** tex. et glo. que vident^r in-
nuere et docere qualiter causa feudi
debeat expediri et remittit et alle. cō
cor. sic. s. de iudi. c. ceterum.

Clerum qm

De feudo spectante ad ecclesiam ep^s
cognoscit. z sede vacante superseden-
dum est quousq^z ecclesie de prelato p-
uisum fuerit. **Hic** est argumentum q^z
se. va. iura episcopi ad capitulum nō
pertinent.

Cum sit generale

Cum laici in exhibendo iusticiam
clericis sepe sunt remissi fauore ec-
clesie introductum est vt clerici sub
q^z voluerit iudice possint malefcores

De foro competenti in antiquis

7 sacrilegos convenire. **Nota** gl. que dicit q̄ isto casu laici possunt ad iudicandū per excommunicatōnem cōpelli. **Et** exponit qui dicuntur malefactorēs zc.

Quod clericis

Clericorū cause iure canonico. hoc ē fm iura nō fm laicorū p̄suetudinē terminant. **Nota** q̄ parisi in causis vbi laicus agit contra clericū de consuetudine non datur libellus

Licet ex suscepto

Ista decre. docet in quib⁹ casib⁹ iudex ecclesiasticus potest se immiscere seculari iurisdictioni scz cum superior non inuenitur. **Alius** scz cuz iudex secularis negligit facere iusticiam. **Tertius** casus est cum aliquid ambigū fuerit. **Quartus** in omni crimine. **Quintus** cum per denunciatiōem criminis causa defertur ad iudicem ecclesiasticum. **Sexto** ratione conneritatis vt in dote super istis omnib⁹. **Vide** gl.

Ex tenore

Causa viduarū petitozia spectat ad forumulare cuius negligentia suppleat iudices delegati. **Nota** gl. que enuērat aliquos casus spectantes ad forum ecclesiasticum et dicit q̄ cause viduarum quo ad defensionem spectant ad iudicem ecclesiasticum. **Vel** sic. vidua laicum coram ecclesiastico iudice convenire non potest nisi sup causa ecclesiastica vel in defectu iuris secularis. h. d.

Si diligenti

Non potest clericus in non suum iudicem secularem consentire etiam si hoc iuret. **Vel** sic. clericus nō potest sibi constituere laicum iudicem etiaz si proprium iuramentum 7 aduersarij

consensus accedit. h. d. **Nota** gl. que dicit q̄ pacto priuatorum iuri publico nō derogatur. **Et** q̄ nemo potest facere vt iura in testamento suo locū non habeant

Cum contingat

Clericus debet corā episcopo respondere nisi contrarium sit de consuetudine inductum. **Nota** ex glo. q̄ consuetudo dat alicui iurisdictionem et qualiter hoc induci potest per consuetudinem vt quis sibi vel suis ius dicere posset. **Glosa** expedit se et est satis notabilis

Postulasti

Clericus delinquens priuatur beneficio quod alibi habet. licet episcopus in cuius diocesi est beneficium in illam sententiam exequatur. **Vel** sic. episcopus deponit clericum alibi beneficium qui in sua diocesi deliquit et episcopus beneficij sententiam exequit. **Nota** singularem casum vbi in delicto lata sententia per alium executioni demandatur. **Et** glo. distinguit illo casu q̄ videndum sit an delictū sit magnum et depositione dignum.

Ex parte

In possessorio iudicio vidua potest in foro ecclesiastico laicum convenire. **Vel** sic. miserabilis persona potest laicum interdicto vnde vi coram iudice ecclesiastico cōueniri. hoc dicit. **Nota** glo. que dicit q̄ quis tenetur interdicto vnde vi siue quis fecerit p se siue complices eius ipsius mādato. **Vel** etiam si ratum habuerit. et alle. concoz.

Conquestus

Sacrilegi sūt qui res ecclesiarū vsurpant et possunt eos iudices ecclesie

27 Liber primus

condemnare. **¶** Vel sic. Laici usurpan-
tes iura ecclesiarum velut sacrilegi p
iudicem ecclesiasticum compescuntur.
hoc dicit. **¶** Nota glo. que in hoc e sin-
gularis q omnia iura incorporalia
vt seruitutes et alia quasi possident.
quia manu comprehendendi non possunt
sed corporalis possessio dicitur qua-
si pedum posito. **¶** In fine glo. dicit q
iniuriam factam ecclesie prelatus no
potest remittere. et alle.

Cilecti filii

Privilegiatus qui constituit se certo
loco soluturum ibi et in loco domi-
cilij. non obstante privilegio conue-
niri potest. **¶** Nota glo. que docet qua-
liter damna expense et interesse pro-
bari debent. **¶** Item notat hic abb. q
pactum a predecessore nomine eccle-
sie factum obligat successorem

Significasti

Tria sunt necessaria vt clericus i no-
lium iudicem valeat consentire pri-
mum scilicet q vtraq pars consenti-
at. **¶** Item q sit ecclesiastica persona.
¶ Item q iurisdictioni presit is in que
consentit. **¶** Item q hoc fiat de episco-
pi voluntate. et hoc est quartum. **¶** Vide
glosam.

Proposisti nobis

Sola domicilij mutatio a primi iu-
dicis non eximit iurisdictione siue po-
testate. **¶** Vel sic. Si citatus ad causam
postea mutat forum in causa illa co-
ram primo iudice respondere cogit.
hoc dicit. **¶** Nota glo. vbi dicit q iudi-
cium debet ibi terminari vbi est ince-
ptum. **¶** Et dicit q per solam citatio-
nem siue comparitionem fit preuentio
de quo vide glo.

Licet ratione

Quilibet potest apud se. ap. conueni-
ri sed tamen potest ex causa legitima
recusari allegando ius reuocandi do-
mum. **¶** Nota gl. que expedit se docet
quibus casibus efficitur quis d iuris-
dictione alterius. **¶** Item dicit glo. q
dominus papa est iudex singulorum
et allegat concor.

Titulus de foro compe. li. vi.

Romana

Licet per appellatōem ad archiep̄m
causa deuoluatur et de ea cognoscere
possit. tamen nisi prius de appellatio-
ne cognoscat. etiam partibus consen-
tientibus sine voluntate suffraganei no
potest d principali questione cogno-
scere. quia in hoc casu perinde est ac
si sine voluntate suffraganei per sim-
plicem querelam cognosceret quod
non potest facere

Seculares

Iudex secularis qui vult clericum co-
pellere ad debita etiam liquida sol-
uenda per ecclesiasticum iudicem de-
sistere compellatur. **¶** Nota glosam q
laicis est obsequendi necessitas. non
autem imperadi auctoritas. **¶** Itē ista
decre. trahitur etiam ad conuersos et
religiosos.

Cum Laicus

Laicus ratōe iuramenti vt illud ser-
uet coram iudice ecclesiastico conue-
nitur. **¶** Nota gl. que dicit q quis no
debet ex illo consequi damnus unde
meretur premium et alle. **¶** Itē q mo-
nitio semper debet pcedere censuras
ecclesiasticas alle. xxiii. q. iij. de illiciti-
ta. c.

Titulus de foro cōpe. in Cle.

Quamuis

De libelli oblatione

Ista constitutio vel concilium cōcedit certo casu ep̄is expulsis a suis sedibus q̄ si locis aliarum dioce. serua ta forma quam limitat possunt pro cedere contra expulsores consiliato res et fautores ⁊ inter subditos ius dicere. **Primo** statuit de processu faci endo contra expulsores consilia. et fau. **Secundo** de iurisdictione alias inter subditos exercenda. **Tertio** de licentia diocesanorū petenda. **Quar to** de fide adhibenda verbis ep̄orū. **Quinto** de suffragio vicinorū ep̄i scoporū. **Sexto** protestatur d̄ iure possidentū loci vbi tales ep̄i iurisdic tionem exercent. **Nota** gl. circa prin cipium que dicit q̄ licet generaliter allegare scilicet hoc habetur in cano nibus. **Item** glo. ponit metrum **Im probus est aliquis verbis factisq̄ p̄ teruus.** **Item** glo. docet an episcopus possit vindicare iniuriam suam. **Item** glo. notat singularia de p̄cilio et fa uore. **Item** q̄ tribus vicibus debet fieri citatio.

Titulus de libelli oblatōe

Ignarus

Libelli sunt in civilibus iudicijs por rigendi. **Vel** sic. **Acto** in rescriptis li bellum p̄orrigere debet. **h. d.** **Nota** glo. que dicit q̄ libellus est scriptura in qua continetur res que petitur et causa petendi et nomen actoris et rei **Et** querit an libellus sit de substantia iudicij. ⁊.

Significantibus

Apellari potest si obscurus libellus non fuerit declaratus. **Glo.** ponit ra tionem. quia iudex sententiam ferre non debet super incerto. **Item** quia generalitas parit obscuritates. **Et** di cit glo. q̄ petens rem ex vna causa si

succumbit potest alia ex causa istam rem petere non obstante re iudicata quod est menti tenendum. **Item** glo. la docet quando libellus potest mu tari vel addi vel minui ⁊.

Bilecti filii

In actione p̄sonali causa ex qua agi tur exprimenda est. **Vel** sic. **Agens** p̄ sonali actione debet in libello causas obligationis exprimere. **Nota** hic ad cautelam q̄ in actōne personali si q̄s non exprimit causam i libello potest sic excipi. non teneor respōdere quia causa non exprimitur in libello. et sic iudex extunc p̄nunciare debet quod si non fecerit poteris appellare. **Et** vī de hic doc. desup scribentes

Titulus de mutuis petitōib⁹.

Ex literis

Reus coram delegato potest recōue nire actorem qui simul audiat ⁊ diffi niat causam vtramq̄. **hoc** dicit. **Sed** pone. actor conuenit reum super ciuili reus vult reconuenire actorem sup criminali queritur an possit. **Uide** h̄ doc. **Nota** glosam que magistraliter docet qualiter procedendū sit in cau sa recōuentōis ⁊ cōuentōis. **Item** dicit q̄ frustra petit debitū qui id q̄s de bet non impendit **Item** eadē lege con uenitur quis qua ius sibi tribui p̄o stulat. **Sed** glo. contra ista arguit de deposito ⁊ dicit q̄ sit ibi sp̄ale

Prudentiam

Clausula in rescripto apposita app. re. p̄ actore p̄dest reo. et hoc est vez si ad instantiam actoris fuerit impe petrata. **Nota** glo. p̄ue poit ratōem q̄ in iudicio non debet esse p̄sonarū acceptio. **Item** non debet actori lice re quod liceat reo.

27 Liber primus

Titulus de liris contestatōe **U**lim inter ep̄m

Processus sine liris cōtestatōe ē nullus. **Uel sic.** Non p̄ positōes et respōsiones ad illas. sed ad petitōem in iudicio p̄positam et respōsionē ad eā fit liris contest. quā omīssa processus redditur nullus. h. d. **Nota glo. hui⁹ c.** que dicit q̄ liris contestatio est exordium liris siue principiū. **Et ergo** ubi principium. id est. fundamentū liris deest nihil desuper edificari potest. et alle. concoz.

Titulus de liris contest. li. vi.

Exceptōis

Exceptio peremptoria liris contest. non ipedit nisi sit de re iudicata trās acta vel finita. **Nota glo.** que ponit differentiam inter exceptionem et defensionem. **Item** dicit glo. q̄ iuramentum delatum a parte parti habz maiorem vim q̄ res iudicata. quia omnis contraverſie est finis. **Item** dicit q̄ omnis exceptio peremptoria perimit. sed dilatoria differt.

Si oblato

Per exceptōem peremptoriam non fit liris cōtestatio. **Nota glo.** q̄ inter cetera dicit q̄ per liris cōtest. ordinat iudiciū. sed per exceptionē peremptoriam destruitur. et sic vna res duos contrarios effectus non potest parere. **Et alle. c. maiores de bap.**

Titulus vt lite non contesta.

nō procedatur ad diffinitivaz

ſniam vel testium receptōnem

Ad hoc deus

Ubi agitur d̄ crimine adulterij ad separationem thori processus lite non contest. habitus nullus est ipso iure.

Uel sic. Si agitur de adulterio ad separationem thori et ante liris contestationem reus est contumax excommunicari potest sed testes recipi nō possunt nec causa diffiniri. h. d. **Nota glo.** que dicit q̄ non habēti advocatum dande sunt inducie ad querēdū advocatū. **Item nota casus** in q̄b⁹ viro denegat vxoris restitutio. **Nota** etiam plura specialia in matrimonio. **Et** quando factū procuratoris noceat domino.

Accedens

Ubi restitutio in integrum principaliter postulatū processus contra contumacem habitus lite non cōtestata nullus est ipso iure. **Et alij** aliter sūmant istam decre. et sic dupliciter legitur. **Uide doc.** **Nota glo.** que allegat multas causas suspitōis.

Une fraternitatis

Hic habes qualiter sit an litem cōtestatam contra contumacē p̄ iudicem p̄cedendū. **Uel sic.** Si lite nō cōtest. reus est contumax si fieri potest mittē actor i possessionē causa custodie. alias reus excommunicat. h. d. **Nota gl.** qualiter iudex p̄cedere d̄z ad missiōnē in possessionē ex p̄mo decreto **Et dictū ē. s. ca. cōsultatōibus de offi. et po. iudi. dele.** **Et dicit glo.** q̄ non debet multum festinare. et debz summum negociū perſcrutari

Accedēs ad se. ap.

In causa matrimoniali cōtra nō contumacē lite nō p̄tes. facta testium receptio nulla ē. **Nota glo.** q̄ non omnis amicitia repellit iudicē sed maxima. **Et ar. glo.** an ne quilibet tenetur diligere proximū suum. **Item dicit tex.** qui in hoc ē notabilis et singularis q̄

De iuramento calumnie i anti. et vi.

nullus debet credere capitalib⁹ suis inimicis. 7 ad hoc solz istd. e. allegari

Quoniam frequenter. **I**sta decre. principaliter diuiditur i tres ptes In prima ponit regulaz q sine litis contestatione non pt regulariter procedi ad receptiōem testium. Et ab ea excipit duos casus scz nisi timeretur de morte testium et diuturna absentia In secūda parte in sporro. ponit alios duos scilicet in electōne et in matrimonio carnali. In tertia ibi sūt et alij. ponit alios duos casus scilicet in inquisitione et quando publicatō testium imminet faciēda Et nota glo. q̄ ē notabilis et proliza

Titulus de iuramento calūnie

Inherentes

Clerici in cā ecclesie non cogūtur iurare de calumnia. sed possunt hoc iuramentum alij delegare. Nota tex. q̄ dicit q̄ grauiiores cause debent p papam expediri Et ponit gl. quinqz capitula que continentur sub iuramento calumnie. Et ar. glo. qd̄ vni conceditur nulli est denegandum

Tras et infra In spiritualibus causis non iuratur de calumnia. Nota glo. que dederunt que cause dicūtur spūales 7 que dicuntur mixte scilicet cum agitur d̄ crimine civiliter.

In pertractandis In causis ecclesie non iuratur p quēcunqz de calumnia. sed per principales et quōqz per procuratores causam scientes. Et dicit glo. q̄ syndicus collegij vel vniversitatis iurat in animā propriam.

Imperatorum

In causis collegij non omnes d̄ collegio cogendi sunt ad iurandū de calumnia **U**el sic In causis collegij nō coguntur clerici i proprijs personis subire calumnie iuramentum.

Ceterum qz nouis Non obstante terre contraria cōsuetudine in proprijs personis cogendi sunt clerici iuramentū calumnie subire. et notat hic abb. q̄ non valet consuetudo q̄ aduocati non iurent

Cum causam In causis ecclesiasticis et vniversitatis per procuratorem potest prestari calūnie iuramentum. Nota glo. que querit an̄ interrogatus in iudicio potest capere terminum deliberandū anteq̄ respōdeat. quia tenetur respōdere per verbum 'credit vel non credit. et est satis notabilis glosa. 7 solet allegari.

Cum in causa Si prelati in causa ecclesie litiget prestabit iuramentum de calumnia per seipsum Si vero per procuratorem prestabit per illum. Nota textū qui ponit penam recusantis hoc iuramentum

Titulus de iuramento calumnie li. vi.

Si de calumnia **T**ria dicit primo q̄ non est d̄ substantia iudicij q̄ statim post litis contestationem iuratur de calumnia **S**ecundo q̄ nō annullatur processus licz tacite omittatur tale iuramentum. **T**ertio precipit q̄ in spūalibus. simul de veritate 7 calumnia iuretur

In appellationis causa

Liber secundus

In causa appellatōis iurari debet de calumniā et veritate dicenda. et hoc primo. Secundo dicit q̄ procurator deputatus post iuramentum calumniē iurabit de calumniā. Tertio dicit q̄ iudex quotienscunq̄ sibi videt exigit iuramentum malitiē. etiam si d̄ calumniā iuratum sit. quod est in cōtra te nendum.

Nullam tibi iudex procurator habens ad hoc speciale mandatum iurat d̄ calumniā. Nota glo. que dicit q̄ olim pcuratores inaffertenter iurabant

Titulus de dilatōibus extra.

Dilecti filii

Appellari potest si sine causa p̄m̄ terminus nimis brevis et pemptorius assignetur. Unde dicit glo. q̄ ex causa bene potest fieri. Vide glo. que dicit q̄ citatio debet continere tria edita. Item dicit glo. q̄ iudex debet exprimere illā causam in citatōe.

Preterea adieciſti

Ubi ex tenore recepti plene potuit reus instrui inducie ad deliberandū nō sūt ulterius pcedēde. Et de pcessiōe dilatiōnū ob cās diuersas vi. g. q̄ bō ē.

Litere tue

Si dicta libelli supflua declarant inducie deliberatorie amplius nō conceduntur. Nota glo. que dicit q̄ emphiteota potest propria auctoritate expelli si per triēnium cessauit solvere canonem suum. Et q̄ noua dilatiō ad deliberandum non datur quādo substātia libelli non mutat licet post etiam oblatōem corrigatur

Exposuit nobis

Prima citatio reuocatur si ex alia causa ab eodem iudice quis citetur. et ideo nouas inducias obtinebit. Nota glo. que dicit q̄ exceptio que cōpetit reo cōpetit fideiussoři. Item dicit q̄ ptestatio vtilis est ad cautelam. Item q̄ officium suū nemini debz esse damnosum. et non debet quis damnū cōsequi. et alle.

Titulus de feriis et vacatōibus extra.

Omnēs dies

Quantū ad d̄nū officiū de vespa in vespam et les inchoari debet et finire. Nota glo. que dicit q̄ p pace omni die iurari potest cum sit opus pietatis. Item q̄ pro obedientia. et.

Quoniam

Tria poūt ista decretalis. Primo dicit q̄ fm̄ qualitates diuersarū regionū et fm̄ q̄ festa exigunt sabbata prius incipiuntur et tardius finiuntur. Secundo dicit q̄ inter pascha et penthecosten nō debet fieri generalis generalis generalis. Tertio dicit q̄ festum trinitatis diuersimode celebratur et Romana ecclesia hoc festum nō celebrat

Licet tam veteris

In festo aliquo ppter subitā pluuiā pūt colligi messes. Et sic nota q̄ festiuis dieb̄ intendere possumus rei tpe periture. Nota glo. in fine que dicit q̄ decime dande sunt de piscibus captis. quid tunc de feris captis.

Capellanus

Die habes in quibus temporib̄ nuptiarum solēnitates ab ecclesia suspēdant. Nota glo. que dicit q̄ quolibet tempore possūt matrimonia p̄trahi.

De ordine cognitionū in anti.

Sed nuptiarum solennitates certis diebus prohibentur

Conquestus

Ferijs ob dei reverentiaz inductis renunciarī non potest. secus si ob fauorem hominum sunt inducte. Unde g. que docet quoruplices sūt ferie solennes. et que dicuntur opa pietatis. Itē dicit q̄ in operibus misericordie dierum districtio non est habenda

Titulus de ordine cognitionū.

Intelleximus

De exceptōe pemptoria pri^o cognoscitur sed sup̄ principali tñ p̄nunciatur. Nota g. bene q̄ distinguit inter questiones emergentes et incidētes dicit que sit emergens et q̄ incidens. Et ut habeas breuiter incidens perimit emergens questio differt.

Cum dilectus filius

Exceptio spoliatiōis impedit petitoriam questionem. sed in modū actionis proposita spoliatio petitoriam precedentem nō impedit questionē.

Nota glo. hic que querit inter cetera an exceptio spoliatiōis interrumpat prescriptōem.

Quam non credimus

Petenti hereditatē obstat exceptō natiuitatis. et p̄mo d̄z discuti q̄stio natiuitatis q̄ successiōis. Nota gl. que determinat qm̄ due sunt q̄stiones principales et ambe civiles qualiter sit p̄cedendum. Item quando vna est civilis et alia criminalis.

Super spoliatiōe

Spoliator non p̄t spoliatum recōuenire nisi de alia spoliatiōe. Potest autem spoliatiōis exceptōe spoliatum repellere ab agendo. Nota glo. que

dicit inter cetera. q̄ recompensatiō nō p̄t opponi petenti restitutiōem. Item q̄ in momentanea possessione cessat reconuentio etc.]

Titulus de plus petitionibus

Consilium

Hic habes quot modis plus petitiō et que sit pena plus petitiō. modi autē plus petendi continentur his verbis. Plus petitur causa plus tempore re quoq̄ loco. Nota gl. que dicit in principio sui q̄ licitū est añ lit. cōtel. penitere sine pena alias non

Titulus de causa possess.

et proprietatis

Acceptis

Causa proprietatis et possessionis corā eodē iudice tractari dñt. et contra absentem non contumacē nihil diffinit. re possimus. Nota gl. que docet q̄re possessio dicitur momentanea. et all. ratōem casus. qz cause cōtinētia diu di nō debz. infra de seques. c. i. et l. nulli. l. de iudi.

Ad vltimum

Ubi petitorio simul et possessorio actum est. suspēso petitorio licitum est possessorium terminare. gl. alle. rationem qz cum cā simpliciter et indiffinitate committitur vtraq̄ cā tam petitoria q̄ possessoria videtur commissa. Uide glo. que alle.

Cum ecclesia lutrina

Super iure incorporali possessorio et petitorio simul agi potest. Nota ex tex. Omnia illi venire que possunt includi in actione proposita. Item nō q̄ actore non probante etc. Nota gl. huius capituli que est multum nota bilis et dicit de seruitutibus et dicit

Libert secundus

q̄ ex quo quis vititur iure alterius ex illo presumitur in quasi possessione illius iuris et optime facit gl. sup. verborum trium ep̄orum

Cum super electione

Ubi electus agit de sua electione potest petitorium simul et possessorium intentari. Nota in si. c. q̄ iudex debet t̄m de re pronũciare de qua prius cognouit. Et intellige cognouit sc̄z principaliter vt in glo. Nota glo. in principio que dicit q̄ confirmatio nihil iuris confert ubi electo canonica nõ fuit.

Pastoralis officij

Qui iudicium proprietatis intentauit potest ante cõclusionem ad iudicium possessionis recurrere. alias nõ nisi iudici hoc ex equitate videatur expedire ex perspicuis iudicijs que mouere possent animum iudicantis. Nota glo. que est notabilis et distinguit q̄ triplex est iudicium possessionis.

Cum dilectus

Cum super possessorio et petitorio simul est actum vtrumq̄ vna sententia debet terminari. Vide doctores hic qui diuersimode legunt istud capitulum.

Cum olim questio

Qui bis sine aliqua reclamatiõne elegit per hoc quasi possessionem eligendi acquirat. Vide textum qui dicit q̄ res inter alios acta est.

In causa

Casus est fm. Hosti. qui notat h̄ q̄ solutio pensionis nec probat dominium nec possessionem eius rei ratione cuius soluitur. Vel sic. Si rem petens ex vna causa succumbat. non prohibetur ex alia petere.

De causa possess. et proprie. in cle.

Causa beneficii

Causa beneficii ad se. ap. legitime deuoluta potest tam appellans q̄ appellatus ante conclusionem suspẽdere petitorium et procedere in possessorio. Nota glo. super verbo deuoluta que dicit que ad hoc requiruntur q̄ appellatõ dicitur legitime deuoluta. Item dicit. qui sentit comodũ debet etiam sentire onus.

Titulus de restitutiõne spo. extra

Licet iustum

De voluntate spoliati potest de proprietate docere spoliator licet restitutio petatur ab eo. Nota glo. in fine que dicit q̄ male fidei possessor non petit fructus siue impensas factas in re per ip̄m detenta et rapta violẽter et alle.

Solicite cures

Petenti restitutionem non faciendam est renunciationis questio. Nota g. que dicit q̄ ex hoc q̄ quis spoliatus renunciat beneficio suo presumitur q̄ metu renunciauit. cõtra quas presumptionem non admittuntur testes et glo. arguit p̄ et contra et alle.

Accepta questione

Contra probationem petentis restitui opponitur exceptio oblationis siue spontanee renunciationis. h̄ non contra petitiones eius.

Audita querela

In interdico de retinendo succumbit actor ipsius abiuratiõne probata. Vel sic. Per secundas literas facientes mentionem de prius non renouat processum iustus per prius litteras habitus ante presentationẽ secundarum litterarum. et sic non facit. ad

De restitutione spoliatorum in anti.

tientium sed ad casum

In literis et infra

In beneficialibus agenti possessorio recuperande non obstat exceptio non canonice institutionis. Vel sic fin alium intellectum. Pendente possessorio recuperande in beneficialibus non admittitur reconuentio super proprietate aut titulo. Vel aliter petenti restitutionem beneficii non potest questio non canonice institutionis referri

Item cum quis

Non obstat exceptio criminis agenti unde vi aut clam &c.

Conquerente

Spoliatus etiam a iudice ordine iuris pretermisso ante omnia restituatur. Nota tex. qui dicit quod non decet episcopum clericos sue iurisdictionis sine manifesta causa et rationabili suis beneficiis spoliare. imo tenetur eis paternam provisionem consulere.

Ex transmissa

Petens restitutionem uxoris habet desponsationem probare et eam carnaliter cognovisse. Nota glo. que dicit quod duo habet probare qui petit restitutionem uxoris videlicet legitimam desponsationem et carnalem copulam. Et est simile in servitutibus ubi quis debet probare duo scilicet servitutem constitutam fuisse et se usum fuisse. et allego glo. concor. &c. Item glo. dicit quod habere uxorem est possessio mirabilis. quia possidens possidetur.

Cum venisset

Si is qui per alium possidet illo mortuo possessionem ingressus expellitur restitutionem per interdictum petere potest. Vel sic. Per receptum annue pensio

nis adipiscitur possessio rei date taliter ut inde eicatur restituatur debeat. Vel glo. de pensione.

Ex conuersione

Si altero coniugum matrimonium accusante alter petit restituatur ante omnia restituatur. Vel sic. Qui a se coniuges abiicit non potest ante restitutionem matrimonium accusare. Nota finem tex. qui semper ponitur in causis spiritualibus &c.

Gravis nos querela

Violentus possessor rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent restituere et damna resarcire et de iniuriis satisfacere compellitur. Vel sic. Possessor violentus tenetur ad fructus perceptos et ad eos qui percipi potuerunt. Nota glo. que dicit qui dicunt fructus et determinat de violento et maleficio possessore. et solet plerumque allegari.

Quia causam que

Si qui non possedit restitutione denegatur. Vel sic. Non competit restitutio ei qui sub condicione possedit si ea non extante fuerit spoliatus. Nota glo. que dicit quod non sufficit probare se spoliatum nisi quis probet se etiam tempore spolij possedisse.

Tras tuas

Si contra petentem restitutionem conjugis opponitur consanguinitas in gradu prohibito et offeruntur probationes parate recepto ab opponente iuramento de malicia denegatur restitutio quo ad thorum et sic quo ad reliqua. Si vero probationes non fiunt in promptu fiat plena restitutio nisi magna sit viri seuitia. hoc dicit.

Liber secundus

nō est ex fide peccatum ē

Ex parte **A**
Petens restitutōem cōiugis habet p
bare legitimū coniugium factū fo
re ex consensu. **Nota glo.** super vbo
minor que enumerat certos casus in
quibus minor dicitur esse maior.

Cū ad sedem

Interdictum vnde vi non competit
cōtra illum qui nec spoliavit nec spo
liari mandavit nec ratū habuit. **No**
ta glo. que docet quando et contra
quē ppetat interdictū vñ vi. **Itē** nō
ter. in fine q dicit q presumendū ē p
sententia iudicis et videndus est mo
tus animi sui zc.

Olim nobis

Violentus possessor qui nō est soluē
do ad restitutōem fructuum nō tene
tur. **Uel sic** **Spoliatus** omnibus bo
nis etiam civiliter conveniri non po
test obstante exceptione spoliatiōnis
inopiam concludentis. **Nota glo.** q
dicit q qui nihil habz eius periculo
nihil est. et alle. l. **Itaqz** fullo. ff. d. fur
tis. **Et** ter. qui dicit q inanis ē actio
quez excludit inopia debitoris. l. naz
is. ff. de dol.

Olim inter te

Per excommunicatōem diebus aliq
bus a nō subditis observatam in ob
servantes nō adquiritur iuris paro
chialis possessio. **Nota glo.** que que
rit anne possessionē perdat qui timo
re devictus abstinet.

Sepe contingit

Spoliatus restitutōnem petit ab eo
qui scienter rem a spoliatoze recepit.
Nota ter. qui dicit q non multū in
ter sit quo ad periculum anime iniuste
detinere ac inuadere alienum

Epifanis

Si mandat restitutōnem fieri et sub
certo modo necesse est non solum
facto sed etiam i modo parere. alias
non valet quod agitur. hoc dicit.

Titulus de resti. spo. li. vi.

Frequens

In civilibus non admittitur spolia
tionis exceptio facta ab alio q̄ ab
actore. **In** criminalibus admittitur
facta a tertio. dummodo sit de tota
substantia. vel d̄ maiori parte spolia
tus. **Et** exceptio probari debet infra
xv. dies. alias fit condemnatio expē
sarum. **Excipiens** de spoliatiōne fa
cta a tertio infra certuz tempus a iu
dice statuendum debet restitutōem
petere. alias exceptio nō obstat. **Ulti**
mo dicitur q̄ agenti super reb⁹ eccle
siasticis non obstat exceptio spolia
tōis priuatarū rerū. vel econtra. qd̄
est tenendū. **Uide** glo. de excusatione
horū verborū dies ab hoc. **Et** nota
q̄ dicit propterea voluntarios labo
res appetimus vt quietez alijs prepa
remus. **Nota** etiam ipm ter. q̄ dicit.
q̄ nec nudī contendere nec inermes
inimicis opponere nos debemus

Ad decimas

Ecclesia que petit restitutōem deci
marū quas se dicit in parochia alte
rius possedisse non auditur nisi pro
bet possessionē legitimā. **Nota** gl. q̄
dicit q̄ laicus restitutōem decimarū
petere non potest. vide eam

Titulus de dolo et cōtu. extra

Ad hec

Reus qui mittendum in possessionē
ad mandatum iudicis non admisit

De dolo et contumacia

non mulctabitur fm canonicaz equi-
tatem si infra annum caverit stādo iu-
ri. Nota gl. que dicit q̄ subtilitas iu-
ris siue rigor fm cano. non est seruā-
dus. et glo. alle. concor.

Ex literis

Condemnatur reus i expensis quas
propter eius cōtumaciā vel exceptio-
nem dolosam actor probauerit se fe-
cisse. Et sic facit ad titulum. Vel sic.

Per secundas literas nō faciētes ex-
pressam mentōem de primis p̄me lrē
non reuocantur. Vel sic. Propter cō-
tumaciā rei res que petitur potest
sequestrari. Nota q̄ dicit tex. malici-
am et dolum nemini patrocinari de-
bere. Nota g. que docet quibus mo-
dis attenditur contumacia

Causam que

Ob contumaciā actoris testes lite
non contes. recipi possunt. ac etiā nō
solum procedi ad missionem i posses-
sionem. sed etiam ad receptionem tes-
tium et ad diffinitiuam sententiam.
Nec ob. c. quoniam frequenter. s. vt
lit. non contes. cum cōcor. suis. qz ibi
in reo absente et cōtumace hic i acto-
re in quo maior ē contumacia vt no-
tat glo. Nota gl. que dicit de citatōe
ad domum.

Prout nobis

Si reus post litem contes. est contu-
max et liquet d̄ causa fertur cōtra ip-
sum diffinitiuā sententia. si nō liquet
actor in possessionem inducitur. hoc
dicit. Nota glo. q̄ dicit q̄ contumax
est quicumqz debet parere et non pa-
ret. Et quando inducie dāde sunt p̄
textu aduocati gl. alle. Et nota etiaz
eam bene in hoc q̄ distinguit quali-
ter procedatur contra absentem con-
uentum actione reali.

Finem litibus

Reus qui fundata intentione actoris
exceptōnem peremptoriā obijcit
et accipit inducias et deficit in p̄ban-
do punitur i expensis. quia dolosus
presumitur. hoc dicit. Nota glo. sup
verbo fundauerit que docet quibus
modis fundatur intentio agētis. Itē
dicit glo. q̄ necessarie expēse sunt sol-
uende.

Cū dilecti filii

Contumax damnatur in expensis fa-
ctis a tempore citationis emisse. hoc
dicit. Nota gl. que inter cetera dicit
q̄ licet aliquis sit iusto impedimēto
detentus vt venire nō possit q̄ tenea-
tur mittere accusatorem. Item dicit
q̄ egi tūdo prorogat diem

Cū olim. d.

Processus factus contra formā man-
dati est nullus. Nota gl. que dicit q̄
eulogia id est lrē sepe mala fide fiūt.
Item q̄ nemini cito ē manus impos-
nenda. et alle. g. concor.

Veritatis est?

Si agatur de crimine per modū de-
nunciatōnis contra reum cōtumacē
recipi possunt testes et sententia diffi-
nitua ferri. Nota gl. circa principiū
sui q̄ propter solam contumaciā po-
test quis suspendi ab officio et bene-
ficio. et docet qualiter et quādo sit p̄-
cedendum contra absentem. Item ce-
lebrans in excommunicatōne potest
deponi glo. in fi. alk.

Cōtingit interdū

Actor iuxta decretum iudicis nō ad-
missus ad possessionem vel expulsus
post annum verus efficitur possessor
Et vide glosam que enumerat plura re-
media in iure prodita contra illum

De lite pen. in antiquis vi. et cle.

Cum qui

Ubi agit de beneficio ecclesiastico ob contumaciā rei nō fit missio in possessionē sed ad sniam si liquet de cā. etiā lite nō ptes. procedit. Nota gl. in principio sui q̄ hic nōt duos casus spāles Regulariter em̄ qm̄ agit actōne reali ppter contumaciā rei fit missio in possessionē causa rei seruāde. Secūdo regulariter nō pcedit ad testium receptionē vel diffinitiuā sniam lite non contes. Ista duo regularia fallūt hic

**Titulus vt lite penden-
nihil innouetur**

Amemoria

Ante cause cognitōem nemo ē a sua possessiōe puand⁹. Nota g. q̄ dicit q̄ sapiētis est reuocare qd̄ prauē fecit ⁊ q̄ errore suū quilibet emendare tenetur. et si papa reuocat qd̄ iniuste fecit multo forti⁹ et alij hoc facere dnt

Laudabilem

Lite pen. super coniugio nō interdicitur coniugibus carnale cōmertiuz hoc dicit. Nota hic doc. q̄ ille q̄ conscius est impedimenti de quo agitur non debet debitum exigere.

Ecclesia sancte marie

Summae vtrūq; capitulū sez hoc et sequens sic simul. Qui rē litigiosam alienauit ita q̄ nō p̄t rehabere teneē equivalentes in locū illi⁹ substituere quā nō poterat alienare. Ad g. q̄ dicit que sit p̄ca litigiosi seu viciosi cōtractus.

Bilectus filius

Non obstat priuilegium impetratū lite pen. de lite mentione non facta.

Nota glo. que dicit q̄ lite pendente

priuilegium siue indulgētia sup re litigiosa veritate tacita impetrata nō tenent nec valent.

Titulus vt li. pen. li. vi.

Dispendiis

Si ex duobus electis litigantib⁹ alē decedat renunciēt vel a psequutōne cause excludat si lite pendente cū reliquo fuerit alia electio facta nō tenet.

Si hi contra

Si aliquis contra quez de bñficio litigatur cedit vel decedit si alius lite pendente cū supstite fuerit elect⁹ non valet electō. Si vero aliq̄ quoz inēs sit ad defensionē litis velint admitti in eo statu i quo erat causa admittantur. Nota gl. q̄ ponit differētiā inter collatōem p̄ntatōem ⁊ electōem ⁊ remittit. Et etiam nota eam in hoc q̄ dicit qm̄ res dicatur litigiosa

Titulus vt lite pen. in cle.

Si duobus

Ista cle. determinat casuz dubiū circa decretalem secundā de prebendis li. vi. q̄ reseruat collatōi papali beneficia in curia vacantia an locum habeat cum duobus litigantib⁹ in curia super beneficio sibi collato alter moritur vel vterq; et distinguit p̄cipua liter duo membra. qz aut vterq; moritur in curia vel alter.

Cū lite pen.

Lite pendente nihil est innouanduz Et quo ad hoc litē dicim⁹ pendere postq̄ a iudice cōpetenti citatō emanauit et ad ptem puenit.

Titulus de sequestratione

Liber secundus

possessionum extra

Ad hoc vixit

Propter contumaciam rei res ab eodem petita non sequestratur. **Uel sic.** Non est in realibus contra contumaciam a principio sequestratio faciēda. **Nota glo.** que dicit q̄ i re sequestrata nullus eorum litigantium manet possessor nisi dictum esset custodie solum causa deponi vt in glo. **Item** dicit de expensis restituendis et de cautione prestanda ꝛc.

Dilectus filius

Si iustus in possessionē cā rei suam de fructu dissipat fructu dissipati reintegratur et alij sequestratur. **Nō glo.** que ē multū notabilis et ponit casus in quibus posset fieri sequestratio.

Ab eo qui a sententia

Si fructu possessionis ab eo qui appellauit a sententiā diffinitiuā dissipatur ab ipso possunt lite pendente rationabiliter sequestrari. **Vide glo.** q̄ ponit ratōem et ē notabilis licet breuis ꝛc.

Titulus de sequestratōe possessionum in cle.

Ad compescendas

Si super beneficio ꝑtra ipsius possessorem qui triennio non possedit i petitorio vel possessorio vna diffinitia fertur i curia etiā si nulla dicatur sententia ipsius beneficij sequestratio ꝑ loci ordinariū fieri debet. **Et** impediens vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est. et si talis est vnus de litigantibus cadit a iure suo et respicit non solum futura sed etiam pendentia per appellationem. et est equissimum quod hec decreta

lis determinat

Titulus de confessis

Cum monasteriū

Ei qui proprium crimen confitetur non creditur contra eos quos dicit fuisse criminis suggestores. **Uel sic.** **Ei** confessio q̄ de crimine ꝑprio cōfitei nō est contra socios admittenda.

Cum super electōe

Punitur testis confessus de crimine in causa communi qd̄ crimen causaz principalem cōtingit. **Nota glo.** que arguit an quis debz puniri sine accusatore et qualiter indirecte qs̄ punit.

Ex parte abbatis

Confessio ꝑ errorem facta nō nocet si añ negociū finitū errore ꝑbato reuocet h. d. **Nota tex.** q̄ dicit q̄ negocio nō dū finitū nemī nocet error facti. **Nō glo.** q̄ enumerat que ad hoc requirunt vt confessio preiudicet.

Titulus de confessis li. vi

Statuimus ut

Positōes negatiuas que ꝑbari non pnt nisi per confessionem aduersarij iudex suadente equitate et si viderit expedire admittere potest. **Vide glo.** que docet practicam ponēdi ꝛ respōdendi ad positiones ꝛ dicit de aduocatis ꝛc.

Si post presticum

Si reus iustus positionibus respondere recusat. vel si contumaciter recedit habebuntur pro confessatis. **Secus** si priusq̄ sit iustus contumax fuerit. sed tunc ꝑceditur contra eū tanq̄ contra contumacem. **Nota glosam** multum notabilem de positōibus et

[Marginal notes on the right side of the page, partially cut off and difficult to read.]

De probatōibus in antiquis

responsiōibus quomodo et qualiter debent fieri. et quando quis non cōpellitur respondere positionib⁹ et ponit certos casus

Titulus de probatōib⁹ extra.

Ex epistole verbis

Reus actori sua propria instrumenta edere non tenetur. Nota tex. et g. que faciunt ad hoc quā quis tenetur edere literas siue instrumenta apud ipm existētia scz quā sunt cōmunia et quādo vnus vtit in iudicio p se. dz etia3 vti cōtra se. glo. alle.

Sicut consuetudo

Non valet consuetudo vltra plenaz pbatōem exigens iuramentum. Nō glo. que tangit que et qualis consuetudo derogat iuri scripto. Itē dicit q hic iuramentum est superfluum

Ex literis tuis

In communi iudicio pariter probare debent actor et reus. et si pariter probent reus absolvitur. nisi actor fauorabiliorem habeat causaz. hoc dicit. rōem reddit tex. qz pemptioz sūt iura ad absoluendū q ad condemnandū. Nota glo. que dicit q in causa finium regundorum quilibet est actor et reus. et quid sit faciendum quādo testes sunt pares.

Proposuisti

In pbatōe virginittatis pbatō septem mulierum viri assertioni pferit. secus si cognita fuisset sed maleticiuz aut frigiditas aut aliud impedimentū supuenisset Nota g. q dicit q oculus obstetricum sepe fallitur. et determinat etiam quando viro et quādo mulieri iuramentū est deferēdum.

Tertio loco

Indirecta probatō testium valet p

possessore contra publicuz instrumentum. Nota optimam glo. et magistralem que inter cetera dicit q testis debet iurare et q ps potest testi remittere hoc iuramentum. Item q testes consueuerunt fidē suaz variare ppter diurnitatez temporis Itē q quāq res melius pbat p testes et quāq melius per instrumenta fm q glo. ponit rationes.

Iuravit quidam

Ex quo constat p testes d impedimēto matrimonij cōtrahendi non est pbatō in cōtrariū admittēda Nota glo. que tangit an in causa matrimoniali publicatis attestationibus alij testes super eisdem articulis possunt admitti. et arguit pro et contra.

Post cessionem

Per lrās ordinarij pbatur quis excommunicatus Nota glo. huius capituli que docet quando lrās et sigillis et quozū credendum sit Itē dicit q vna vox potior est q mortua. Itē in fine dicit q tēpus inspiciendū est in excommunicatōe et in alijs.

In presentia S

Dubia probatō non leuat probantem. Vel sic Substitutio facta alicui si decesserit sine liberis expirat p ingressum religionis. et ad hoc etia3 solet allegari ista decretalis Nota gl. que dicit q nomine heredis soli filij intelliguntur. Itē q rogatus alij restituere hereditatem non potest eam alienare Itē nota glo. que dicit q verbum dubium est contra reum interpretandum et qd dictum testis dubium contra producentem ē interpretandum. et q testis confuse deponēs iterum ē officio iudicis examinādus

Liber secundus

Licet causam

In interdicto uti possidetis qui iustitiam probat titulum obtinere dicitur.
Nota gl. que enumerat certos casus in quibus iudicis officium potest habere locum. **Item** quod questio falsitatis potest opponi post sententiam. **Et** quomodo hoc debeat intelligi. **Uide** gl. **Item** notat glo. quod sententia lata per falsos testes et instrumenta bene tenet sed est retractanda. **Item** notat gl. quod tres possunt fieri testium reprobationes et non ultra. **Item** quod examinans testes debet iudici significare quantum fides testibus sit adhibenda. **Item** g. notat quod si aliquis astrigat se ad duo probanda quorum alterum per se sufficeret quod tunc non sufficeret probare unum. **Et** propter hoc verbis astrinxit quod est in textu fruatur illa causa tela quam habent aduocati. et ponunt in libellis suis quando dicunt in si non astringens se ad omnia etc. **Item** notat glo. quando quis tenetur ostendere titulum suum. **Item** notat quod in occupatis et in inuasis non currit prescriptio et alle. **Item** notat g. de multiplici vi et remittit. **Item** dicit quod vis dicitur turbativa. **Item** dicit quod non dicitur verique parti dare gladium. et claram et non dubiam debet ferre sententiam et per ius debet declarare. **Item** notat glo. in fine an sententia sit referenda in procuratorem vel in dominum et alle. et remittit.

Per tuas nobis

Si qui nominent aliquem filium et ita communiter reputatur non creditur postea alteri eorum contrarium iuranti hoc dicit. **Nota** rex. qui dicit quod quisque voce dilucide protestatus est. **Et** c.

sumptum est ex. l. generaliter. **C.** d. non nu. pec. **Et** ex hoc notat glo. quod dicto primo testis standum est et non secundo eius contrario. et alle.

Quoniam contra

Iudex debet habere notarium publicum penes se vel duos viros qui acta iudicij conscribant. alias si quid difficultatis emerferit per superiorem punietur. nec ei creditur super processu. nisi in quantum constabit per acta vel alia legitima documenta. hoc dicit. **Nota** glo. que est notabilis

Ad nam

Si probari potest reum deliquisse eius purgatio quod non deliquerit recipienda non est. **Nota** glo. que dicit quales debent esse compurgatores. et quod alleganti incumbit probatio et alle.

Cum causam

Fines dioecesium per libros antiquos adimicula testes et famam probantur. **Nota** glo. que dicit quod fides antiquorum librorum facit multum pro veritate. et sic nota hic pro antiqua scriptura librorum antiquorum quia pro illis presumitur et alle.

Causam matrimonii

Possunt reprobari matrone per quas virginitas puella probatur.

Cum bone

Acta coram primis iudicibus habita fide faciunt coram secundis. **Nota** gl. que dicit quod acta iudicialia debent manere apud iudicem vel apud scriptorem. **Item** quod iudex debet primo dare operam ad proponendum pres. et alle. c. cor.

Titulus de proba. in Cle.

Literis

Verba literarum apostolicarum quibus papa proprium factum narrat

De testibus in antiquis

plene pbāt si sup illis grā vel intētio pape fūdat. **Uis** g. hui⁹ capituli q̄ vi deēt declarare qm̄ lris pape fides ē ad bibēda z qm̄ nō Itē declarat z remittit an fides lrāz puataz sit habēda. et est notabilis in fine vbi distinguit de facto pape p̄rio et alieno.

Titulus de testibus extra

Placuit sancto

Testes non debent precio conducti et fideles et idonei ad testimonium debent assumi. Item testis ieiun⁹ debet deponere. Item nota glo. q̄ testis ex eo reputatur idoneus ex quo per exceptionem aliquā non repellitur.

In nomine domini

Nulla ē testiū receptio cōtra nō citatū facta. **Nō** ter. q̄ dicit q̄ aduersari⁹ sp̄ admonēd⁹ ē vt veniat et videat testes. Itē dicit ter. id qd̄ p̄tra legē accē i ē nō hz firmitatē **Nō** g. q̄ poit̄ metra in qbz p̄z q̄ req̄runt̄ in testi⁹ **Cō**ditio sex⁹ etas discretio fama. **Et fortuna fides in testibus ista requirēs.**

Quoniam aliqua

Mulier testificatur contra clericū cū d̄ crimine ciuilliter agitur. h. d. **Nota** gl. que arguit q̄ socij criminis qm̄qz i testimonium admittuntur. et quādo hoc sit faciendum et quādo fieri potest glo. docet et remittit. **Uide** eam.

In omni negotio

Qui denunciat p̄ dictū suū et alteri⁹ probat se p̄mo monuisse **Uel** sic. vbi agit ad correctōem d̄ pctō impediendo p̄ncipal⁹ p̄sona admittit̄ ad testes.

Nota g. q̄ querit vtrum criminosi et infames admittūtur ad denunciandū **Itē** querit an illa auctoritas **Si** peccauerit in te zc. extendatur ad quemlibet. et glo. variat.

Quotiens

Hec decretal⁹ docet q̄les d̄nt eē testes z q̄liter iurare d̄nt q̄ sup p̄sanguinitate deponūt. **Uide** glo. q̄ dicit q̄ testis nō d̄z h̄re odiū neqz sp̄ālem amicitīā. **Itē** dicit de auditu alieno. qz est res antiq̄ de p̄ncipio p̄sanguinitatis deponere.

In super

Prelat⁹ et clerici q̄ cām ecclē non p̄curāt p̄nt testificari i cā ecclē sue **Itē** dicit g. q̄ n̄o d̄z h̄re duplex officīuz q̄ si sūt iudici vel sollicitatores actores vel rei non sunt idonei

Ex parte ad e

Scdm̄ abbatē exceptō cōtra testes ē p̄ publicatōem dictōz testiū p̄ponenda **Itē** summarius est falsus fin **Jo.** an. et ergo alij sic eam summant. p̄obatio exceptionis proposita contra testes differri potest vsqz p̄ publicatōnem attestatōnū. **Alij** sic summāt exceptione proposita contra testes z non admittit̄ si ex hoc appellat̄ in causa appellatōnis de hoc cognoscij debet. **Uel** sic appellatio quo ad finem exceptionis prosequende non iustificatur solo exceptiōis obiectu vel oblatione probationis quo ad finē de noluendi.

Si qui testim

Iudex mittere d̄z ad testes q̄ ad eum comode venire nō p̄nt. **Itē** nota g. que dicit q̄ iudex etiam ad egregias personas debet mittere z alle. **Itē** g. ar. quare iudex debet mittere ad pauperes cum pauperes possūt bene ire **Uide** glo. que clare r̄ndet

Sicut nobis

Corrupti et periuri ad testimonium non debent admitti. **Nota** glo. que

Liber secundus

dicit q' cū aliquis ponitur d' aliquo facto impūtantur sibi omnia que secuta sunt ex illo facto. Item dicit q' vno p'hibito z. Item dicit qui occasioes damni dat dānū fecisse videt. 7 quo modo hoc intelligit vide glo.

Conueniens ad nos

Socius criminis et mueris non testificat etiam i crimine funonie. Nota glo. que dicit q' remittere est dare 7 vide eā qz dicit quando dicto vnus credendum est z. et dicit q' facit p' sumptōem

Causam que

Attestationes in vno iudicō recepte in eadem cā et inter eosdem fidem faciunt etiam coram alio iudice. b. d. Vel sic. attestatōes coram primis iudicibus habite faciunt fidem coram secundis. Item nota q' attestations coram arbitris recepte valent coram alijs iudicibus.

Cum nuncius

Clerici possunt testificari in causa ecclesie sue. Nota glo. que arguit 7 querit an clericus posset esse testis cōtra ecclesiam. et filius contra patrem. et coniunctus contra coniunctum

Super eo

Crimen non probatū quod tamē p' bari posset repellit testem etiā alias de illo crimine non condemnatū. Vide glo. que dicit q' si accusatione instituta contra testes convicti vel confessi fuerint si adhuc in crimine perseverant repelluntur. 7 alle. glo. cōcor.

De cetero.

Laius in criminali non testificatur contra clericum. accusat tamen si suā vel suorum iniuriam prosequat. Vide glo. que alle. et remittit quādo lai-

cus admittitur contra clericum

In causis

Possunt i causis fieri tres productōnes. quarta autem non. absq' solennitate legali et super dictis testiu3 post publicatōem potest publice disputari. Vide glo. que ponit rōem

Cum tu fili

Si fieri potest concordandi sunt testes. id est. dictum eorum que videntur esse contraria. Nota glo. q' dicit q' testes si comode fieri potest cōcordandi sunt sicut euangeliste etiā sunt concordandi. Item dicit glo. q' dubia p'batio nō p'dest ei qui p'bauit. sic supra de p'ba. c. in p'ntia g.

Fraternitatis

Secūm Jo. an. In cā appellatōnis super nouis capitulis tm. testes noui 7 veteres producantur. Nota glo. que dicit super verbo iuramentis q' ptes possunt testibus remittere iuramentum. Item dicit eadez qualiter testes debent iurare 7 in qua forma

Intimauit

Qui iurauit non dicere testimoniu3 si attestations publicate non sunt testimonium dicere cōpellitur. Nota glosaz que dicit q' eo ipso q' quis nititur subtrahere probationes pariti aduerse presumitur malam causaz fouere. et experiri debet in se iudicis auctoritatem

Causam que

Publicatio vel renunciatio productōnis testium facta super vno capitulo vel articulo non preiudicat volenti testes producere sup alio. Nota q' lite pendente p'vilegium seu indulgētis impetrata sup re litigiola i

[Marginal notes on the right edge of the page, partially cut off]

De testibus in antiquis

judicium alterius partis non valet.

Personas ecclesiarum

A testimonio repelluntur simili morbo laborantes. **Nota glo.** que dicit q̄ ille non potest alium corripere q̄ i simile viciū corrumpit. nec etiam potest alium accusare neq̄ denunciare.

Judei siue:

Christianus cōtra iudeū in testē ad mittit. **Nota tex.** qui dicit q̄ oportet iudeos christianis eē subiectos. et debent iudei a christianis pro humanitate foueri

Super eo

Testimoniū mris ē suspēdū vbi filia petit in virū aliquē sibi maiorē. hoc p̄ino. **Scōo q̄** ad mris dicitū impeditur cōtrahendū. s̄ nō impedit iā cōtrahendū. **Nota g.** q̄ dicit q̄ cā filij est cā patris **Itē** dicit g. q̄ pater et filius censentur eadem persona

Dicit vniversis

Judeus nil potest probare minus q̄ p̄ duos testes fideles et hoēstos. **Nota in tex.** In ore duozū vel triū virorū stat omne verbū **Nota q̄** iudeus de iure nō admittit cōtra xpianū ad testimoniū **Nota gl.** q̄ enumerat certos casus in quib⁹ requiruntur plures q̄ duo aut tres testes sc̄z in testamento vbi requiruntur septē testes. **Item** notat gl. q̄ dicit q̄ affirmatiua q̄nq̄ exponit p̄ negatiuā et e contrario negatiua per affirmatiuam

In literis

Nō sūt idonei testes quos actor de familia sua p̄duxit. **Nota g.** q̄ enumerat oēs illos q̄ dicuntur faillares. **Itē** g. dicit q̄ testes admittēdi nō sūt quibus p̄ducens potest imperare

Cum venisset

Nec attestatōes nō fuerint publicate vel eis renunciatus produci p̄nt testes. postea vero non super eodem articulo sed super alio. hoc dicit quo ad titulum fm Job. an. **Nota glo.** que disputat an valeat processus de legari mortuo delegante

Series tui

Publicatis attestacionib⁹ potest falsitas priorum testium comprobari. **Vel** sic. in causa matrimoniali publicatis attestacionibus super eodē capitulo possūt alij testes produci **Nota glo.** que dicit q̄ instrumētū potest produci etiam post aperturam et publicationem testium **Item** q̄ falsitas probatur etiā post finem ad xx. an.

Preterea cum quis

Carnalis copula probatur per conueniens testimoniū per visum **Idem** per testium auditum quando admittuntur et fama coadiuuant **Uide gl.** notabilem qualiter probari debeat carnalis copula

Cum a nobis

Unus iudicis verbo non creditur. scriptura eius etiam per testes reprobari potest. hoc fallit in papa **Nota glo.** que tractat quando iudices sunt admittendi in testes. et quando scriptura p̄t reprobari

De testibus

Testi qui super exceptione tātum iuravit super principali non creditur actor tamen petente si lis est cōtestata etiam super principali iurare et deponere compellitur. **Nota glosam** que ponit tres casus i quibus testes nondum publicatis attestacionibus nō recipiunt super eodem capitulo. **Primo** si renunciatum ē **Item** si sufficiens productio facta est. **Tertio** si

Liber secundus

publicatio fit facta et intellige hoc ut in glo.

Constitutus

Publicatio attestacionum non fit ad petentes alicuius tertij. Et per apud quas depositae sunt depones siue attestaciones non potest ulterius ad testes procedi. Non glo. que dicit quod testes recepti in uno iudicio non faciunt fidem in alio. nisi inter easdem personas. Item nota quod res inter alios acta alijs non nocet.

Presentium

Publicatis attestacionibus non opponitur in personas testium. Tres casus excipit. Primus si id fuerit ante publicacionem protestatus. Secundus quod post publicacionem didicit quod obijcere vult. Tertius est quod inramento firmabit quod ex malicia nihil obijcit.

In nostra

Si testes a diversis producti deponentes contraria sunt equalis honestatis statur numero maiori. alias prevalere poterit paucorum auctoritas. Nota glo. que docet qualiter procedendum sit cum testes sunt plures et discordant. Item si sunt pares et equaliter probant. Item querit quod facient dum sit si duo probant et petant aliquam in vrozem et equaliter probant.

Tam ex literis

Ad probandum impedimenta electi laici et femine admittuntur. Nota glo. que notat quod in causa criminali civiliter mota licet actor habeat presumpciones pro se non tamen defertur ei iuramentum. Item dicit glo. quod laici et femine admittuntur contra clericum hoc casu.

Cum olim

In liberali causa possunt testes produci lite non petet. Nota glo. que in hoc

est notabilis et singularis quod non solum clericus alicuius ecclesie potest persequi iniuriam ecclesie sue illatam. imo minor potest defendere ecclesiam ne trahatur in peiorem statum.

Ex tenore

Publicatis attestacionibus falsitas per testimonium potest indirecte probari. Nota glo. que expresse dicit quod in hoc capitulo est casus ubi etiam post publicacionem testimonium etiam in eadem instantia iudicij super nouo articulo testes recipiuntur. et alle. concord. Item glo. dicit quod vtrique hic tam viro quam mulieri mos gerendus est hoc casu.

Significauerunt

Si sine causa iusta denegatur quarta dilatio cum solennitate legali petita appellari potest. Nota glo. que in hoc est notabilis et singularis quod iudex volens refrenare multitudinem testimonium producendorum potest etiam denegare secundam et tertiam dilationes.

Cum causam

Diligenter examinandi sunt testes et puniendi qui eos impediunt et ipsorum testimonium multitudo est per iudicem reprobanda. Nota quod si testis ex leui causa dicatur odiosus. admittitur tamen ut in glo. Item glo. dicit an testis teneatur respondere ad interrogatoria si queritur ab eo an sit criminosus adulter. et alle. glo. quibus testis et ad que teneatur respondere. Item quod iudex debet interrogare de causa scientie testis. Item an testis semel productus possit iterato produci.

Veniens

Ubi variatur modus agendi publicatis attestacionibus super eodem capitulo testes producere licet. Nota

De testibus in anti.

sententia lata inter te et me non ē de mandanda executioni si p eā ius alterius leditur. **E**t si exceptio opposita contra sūiam statim non probat. sententia d3 exequi.

¶ Quis quonibus.

Religiosus ad testificandū nō admittitur absq3 iuramēto nisi a partib3 remittat. **N**ō glo. que determinat an iuramentum testis possit sibi a pre remitti. **I**te qd de iuramēto calunnie. **P**rimū q sic. sedm q nō. **R**ō diuersitatis. q p calūniā de spernit z offenditur. res publica ledit. ecclia scandalisat. h3 rē suā alteri dare nemo prohibet

¶ Bilecto filio

Delegatus necessarius in testes remouetur a iudicando z ali3 subrogatur. **N**ota glo. que dicit q curare d3 magistratus vt salua sit rerū probatio. **I**tem dicit q si opus fuerit pretor testimonium dicere debz. **I**tem querit glo. quid de aduocato cui reuelati secreta mea zc.

¶ Significauit.

Ne probatiōis copia pereat citato aduersario recipiuntur z publicantur testes quos reus inducit. **N**ota gl. q ponit differentiam in hac publicatiōe testium z illa que fit in. c. quoniam frequenter

¶ Cum causam.

Post publicās attestatiōes nouuz capitulum probari pōt etiaz p testes antiquos. **N**ō g. notabilē z singula rem qliter testes debent probare aliquid quem fuisse deceptuz in aliquo contractu vltra dimidiā iusti precij et qualiter d3 probari valor rei

¶ Albericus.

Requiruntur testes et publicantur q interfuerunt sūie vbi d scriptura p

sūiam non apparet. **N**ō gl. que dicit q tenet sententia lata in causa matrimoniali licet lata non fuerit in scriptis. sed hoc hodie est correctum in cle. sepe. de verbo. signi.

¶ Cum in tua.

Licet p plures testes in cā inq3itōis an ptractū matrimonij p sanguinitas reprobetur. pōt tñ ptracto mrimonio qd postea accusat per pauciores hmoi p sanguinitas probari

¶ Constitutis.

Excōicari pnt q partē impediūt in producēdis testib3. hoc pmo. **E**t iudex d3 denūtiare testib3 q non tenentur iuramēto astricti de tacenda veritate. cū iuramentū sit illicitum. **E**t si consanguinei rei impediūt testes actoris. puniūt re3. q de eius volūtate hoc fieri presumitur. hoc tertio. **N**ō ter. qui dicit q ille iniquaz ostendit se fouere cām q defensionis copiā sibi trahit aduersario zc. sic supra. eo. c. intimsuit.

¶ Constitutis.

Qui testificata nō didicit nec renūciauit testibus producēdis etiaz su per antiquis capitulis testes pducere poterit. **N**ota g. que querit. num quid iudez testes possunt sepi3 iduci

¶ Licet ex quadam

stud. c. ponit. xij. articulos sine qb3 ad probandum p sanguinitatē in cā matrimoniali non valz testimoniu3 de auditu. **N**ō ter. in fi. qui dicit q tolerabili3 est aliq3 p statuta hominum dimittere copulatos q legitime coniunctos separare. **I**te q ad3 legitimi sunt infamib3 interditi. **N**ō g. que dicit q aliud est grauitas q dignitas

¶ Per tuas nobis

Liber secundus

Testes post publicationē ad petitionem pducētis interrogari nō debent. nisi qñ sup omib⁹ articulis nō deposuerunt. Nota glo. que dicit q post publicationē testes non sūt amplius interrogandi.

Licet dilect⁹.

Testes super principali pductos reprobare licet et reprobatos iterum reprobare. et ulterius non est locus reprobationi. Vide gl. que exponit et dat tibi intellectū quō et qualiter reprobationes fieri debent.

Presentata

Attestationes recepte p arbitros faciunt fidē in iudicio si testes mortui sūt. si vivūt est in opinione illi⁹ contra quē pducti fuerunt. an velit attestations recipere. an testes de novo sponere. h. d. Nota q testes recepti coram arbitro valent i iudicio. quō hoc procedit vide glo.

Super nobis.

Nō creditur testi qñcūq; religioso qui sine iuramento deposuit. Nō g. q intelligit tex. si pars contra quā testes producūtur noluerit. sec⁹ si voluerit. quia tunc valz testimoniu⁹ et Itē g. notat aliquos casus in quib⁹ statur dicto vnus

Generabili

Diligenter et sigillatim sūt testes examinandi. Nō g. que docz que requiruntur ad hoc q alqd dicatur miraculū. Itē dic q circa maiora mai⁹ vertitur periculū. et alle. concoz.

Cum clamor

Iterū examinād⁹ est testis q obscure deposuit. Nota g. que clare docet qualiter procedendū sit cū testis obscure deponit. item dicit q in ambigua oratione spectatur sententia ei⁹

qui eam protulit.

Testimonium

Secūm Jo. an. pseuerans in crimine etiaz in civili cā repellitur a testimonio. emendat⁹ vero non infamis admittitur in civili et in criminali civiliter nota. Fallit in periurio q i criminali repellitur. Nō g. que dicit in principio sui. q non est credendū illis contra alios qui criminibus implicantur. et q diu quis est in culpa testimonium ferre non potest.

Eltra tertiam

Ista decre. dicit q petens quartam dilationē eā non habebit nisi pmo iurauerit q nec p se nec per aliū testificata subtraxerit. nec pcutat⁹ fuerit nec p doli. nec aliquā artē qrtaz dilationē poposcerit. et q testes quos pducere nitit⁹ pri⁹ habē non potuit

Non debet.

Accusat⁹ criminalit⁹ non admittitur in testem sup criminib⁹ pter q in excepti. Nota g. que dicit q licz quis accusetur tamen nondum reus est. et g. alle. concoz.

Li. de testibus. lib. vi.

Mediatores

Socius in crimine symonie in testē admittitur si sit socius criminis tm et agatur civiliter. alias non. Nō g. que dicit qñ soci⁹ criminis et muneris admittitur in testem. Item dicit in fine q excipiens non videtur confiteri. et alle. ad hoc concoz.

Presentium.

Hec decretalis est practicata et optime scit⁹ per advocatos. et ponit modum remissionis curie et dat modū

De testibus in cle.

jurādi sup positionib⁹ et dicit p quē
jurari debeat. et dat modū respondē
di. item dat modū testes pbatozios
reprobandi. et reprobatozios iterūz
reprobandi. et gl. ē multū notabilis
in sequē.

Chromana

In causa appellationis advocat⁹ vel
pcurator in pma instātia nō d³ reci
pi in testē in scda instantia. neq³ indi
stinde appellanti iuramentū etiam p
eo faciēre p³sūptione deferendū est. p
ut in lra nisi inspectis psonis et circū
stantijs id faciendū sperit.

Ti. de testibus in cle.

Cum iudei.

Per testes xpianos pvinci pnt iudei
et saraceni nō obstantibus p³legijs
cōtrarijs regū et pncipū qbus si vrā
tur subtrahit illis xpianozū p³meritiū
Nō gl. in fi. q̄ docet q̄liter iudei excō
municantur.

Testibus.

Publicatis attestatio nibus testes p
duci nō possunt etiam in causa appel
lationis super eisdē articulis vel di
recte cōtrarijs Uide glo. q̄ in hac ma
teria est multū magrālis et singlaris
ad quā solet fieri remissio in materia
publicationis testium

Ti. de testibus cogendis

Causam

Ordinarius pōt p³pellere testes ad fe
rendū testimoniū coraz delegato. nō
gl. q̄ dicit q̄ veritate occultare ē mor
tale p³cēm. itē nōr gl. ad q̄s psonas p
ferēdo testimonio iudex debet mittere

Cum super

Vocatus pro ferēdo testimonio ad

certū diē si nō pparet pōt suspēdi ab
officio 7 beneficio Uide gl. que dicit
hoc procedere nisi nētas sit impedi
mento. vide hic Ab. qui nōr quid fa
ciendū sit de illo qui sic citat Venias
tali die et si nō veneris venias tū die
an teneat si pmo nō venit ad expēlas

Super eo

Testis qui timore aduerse partis se
subtrahit testificari compellitur. nō
tertū qui dicit q̄ in notozijs non est
opus pbatione sicut in cōfistente nō
sunt necessarie partes iudicis.

Pervenit ad audi.

Compellitur testis detegere fraudē
illius qui aduersario copiā pbatio
nis subtrahit Nō tex. qui dicit q̄ ne
mo debet aduersario instrumenta
quozū appellatōne testes continētur
subtrahere

Pervenit ad

Sup iniuria illata clerico testes cō
pelluntur Uel sic. qui sup reb⁹ ecclāsi
cis testificare recusāt sūt p censuram
ecclesiasticam compellendi Nota gl.
que dicit q̄ iniuria crimē est. q̄a qui
de iniuria cōdemnat infamis efficit.
quod est notandū

Leterū q̄ super

Super cōsanguinitate pbāda testes
cogendi sūt phibere testimoniū veri
tati. nō glo. q̄ dicit q̄ eo ipō q̄ testis
monitus non vult deponere psumit
contra eum vt statim compellat. q̄b
est notandum

Preterea

Testis synodalis qui coram ordina
rio super matrimonio deposuit non

Libec secundus.

compellitur iurare sup eodem corā
delegato. hoc pmo Scdo dicit q p
pter supuenientē infamiā testis a fe
rendo testimonio repellitur Tertio
dicit si testis errauerit potest in con
tinenti dictum suum corrigere non
ex intervallo

Super his

Cuz de infamia vel vicio falsitatis
inquiritur cogendi sunt testes Nō
gl. in sine que dicit q testes etiā cri
minibus compelluntur

Cum contra

Super crimine falsi testes cōpellun
tur phibere testimoniū veritati Cū
de glo. que disputat pro et cōtra qñ
testes in criminalibus causis siue in pe
cuniarijs admittuntur et qñ non.

Dilectorū filiorum

Cogendi sunt testes phibere testi
monijz veritati preter qñ in crimini
bus Vel sic Nō compellit testis in
cā criminali phibere testimoniū vbi
agitur solū ad repellēdū infamiam
accusantis 7 vide g. vnicā et pulcrā
q plene tractat de testiū compulsiōe

Venerabilis.

Ad detegendā coniurationez cogū
tur socij etiā coniurati Nō g. q loq
tur de clericis q piurationes siue cō
spiraciones faciūt ptra suos epōs 7
expedit se de iuramento illorūz con
spiratorum

De fide instrumentorū.

Si scripturam.

Ex^m instrumenti nō pbat absqz ori
ginali. h. d. Nō gl. q tractat q scriptu
ra dicat publica siue autētica atz p
uata Sic qrit qd faciēdū si papa mā
dat alicui. pcedas fm formā pmax

lharū 7 pme lre non apparent

Scripta vero.

Privato instrumento non creditur
nisi publicū sit et publicuz dicitur si
manu publica est confectuz vel sigil
lo autentico sigillarū cū subscriptōe
testiū Nō g. que dicit q instrumēta
publica ppetua firmitate nitūtura d
damnū et pmodū vtriusqz partis

Ex Litteris

Rescriptū a l cum deletū vel abra
sum in loco non suspecto nō dicitur
viciolū Nō g. que dicit q copia in
strumentorū edenda sit qñ cōia sūt
et si hoc non fieret pars cui denega
tur posset appellare

Accepimus.

Redarguenti privilegiū de falso iur
dex facit exhiberi primo coram pau
cis 7 in loco secreto. 7 interim stabit
si sine late per illud. hoc. d. Nō gl. que
dicit q pendente accusatione cōtra
aliquem interim remanet in statu p
stino

Contingit

Instrumentū vel privilegiū quo quis
vitur aduersario coram iudice inte
gralē legi debet. sed solū illud capt
tulū de quo pcedit edī debz. hoc. d.
Nota g. que disputat qualiter in iu
dicio iura edenda sunt.

Inter dilectos.

Re^o absoluit cū iura actoris sūt obs
cure. vtputa cū ipi^o instra vel scriptu
ra. sūt obsuscata vel lre v l^o scripture sig
illi sūt delete. h. d. Nō pmo ex hoc
tex. q res inter alios acta nemini p
iudicat Itē q interpretatio faciēda
est vt res sēp magis valeat qz peat.
itē qd ex vna causa meū est ex alia
meū fieri nō potest. Item destructo
pncipali et accessoriū Nota glosam

De fide instrumentorum in anti.

que in hoc est singularis .quia docet
qualiter inditio inueniri debeat

Quod super

Non valēt lre quas sup absolutiōe
voti cruce signatus obtinuit p veri
suppressionē vel falsi expōitionem .nō
g. que dicit q qñ ignota sunt sigilla
tunc eis non est stādū nisi sint qñqz
aut ampli⁹ Itē si quis non agnoscit
suū sigillū ideo non viciatur .sed red
ditur suspectum

Pastoralis

Si de extrauaganti dubitatur aut
est iuri consona 7 iudicatur f^m illaz
aut dissona 7 non iudicat f^m illam.
Nota q rōne rescripti nō est recedē
dum a iure cōi .imo auferēdū est de
manibus tenētis

Cum dilectus.

Post publicatas attestaciones vsqz
ad pelusionē in causa pnt instra p
duci .hoc pmo. Secō dicit q cōsue
tudo loci facit q sigilla principis
facit fidem. Nō g. in sū. que dicit q
consuetudo facit aliquod instrumē
tum esse autenticum qd alias non ē
autenticum.

Cum Johānes

Falsitas instrumēti vel id qd deest
instrumento p testes pbari p̄t . Nō
glo. super verbo postq a partibus.
q iudex potest interrogare partes
quandocunqz sibi visum fuerit etiā
testes post publicatōnē si testes ob
scure dixerint vt appareat veritas.

Et parte.

Defect⁹ lre non viciat rescriptuz pa
pe. Nota glo. que dicit q ppter defe
ctum littere vel sillabe non viciatur
rescriptuz .sic nec testamētū nec etiā
libertas minus debetur propter de
fectum sillabe zc.

Perpetuus vicarius

Licite appellatur a iudice q parti pe
tenti non facit edi cōia instrumēta.
Uide g. que est notabilis .que docet
qñ instrumēta sunt edenda vel non
parti aduerse 7 qñ dicuntur cōia et
quando dicuntur ppria.

Imputari ei

Imputari ei potest q p̄trarias in iu
dicio ptulit scripturas. Nota gl. q
docet quando scripture directe vel
indirecte sunt contrarie. Nota glo. q
querit an idem sit in testibus cōtra
ria dicentibus. Item dicit g. q iura
subueniunt vigilantibus et non dor
mientibus.

Si cautio.

Si in instrumento debiti cā expma
tur pdempnabitur debitor nisi p̄bet
indebitum .si non exprimitur nccē ē
vt creditor probz debitū. Nō gl. q
dicit q confessio extraiudicialis cā
adicta bene preiudicat.

Cum .p. tabellio

Auctoritate ordinarij p̄t notari⁹ no
tas notarij mortui i publicā formaz
redigere. Nō glo. q notarius ip̄o vi
uente non potest alij cōmittere sup
pletionez instrumenti sed ip̄emet cō
plere debz instrumentum

Si instrumenta

Instrumentum exemplatuz p tabel
lionem auctoritate ordinarij eandez
vim habz cū originali .h. d. Nō g. q
dicit q etiam dicta testium 7 testes
ne probatio pereat etiam in publi
cam formam p̄nt redigi . et boni iu
dicis est curare vt salua sit rerū p
batio

De de presumptionibus

Libert secundus

Sicut noxius.

In delictis in dubio presumitur dolus. Vel sic. in culpa est qui nocet amico fraudulenter licet dicat se ludendo fecisse. Nota g. que dicit q. omnis ludus noxius est in culpa. et omne malefactum prave presumitur actum et al. concord. et solz allegari.

Afferte mihi

Ex violenta presumptione diffinitiva feruntur sententia. Non g. que dicit q. ille audiendus non est qui solus nocere desiderat et nemini prodesse et malicijs eius non est indulgendum. ff. de rei vendi. in fundo

Ex studijs suis

Intima per mores cognoscuntur exteriora. Nota g. notabilem et singulari in qua Salomon ponit tria difficultia. scilicet viam colubini super. vide eam

Nullus dubitat.

Qui iudicium refugit apparet eum de iusticia diffisum. nota glosaz que dicit q. tripliciter dicitur quis confiteri. scilicet ore. evidentijs rei. et contumacia. et alle. g. et concord.

Nonne benedicimus

Ubi duo alicui unico contextu preponuntur si unum negat alterum confiteri videtur. Et dicit glosa. que disputat an is qui tacet confiteri siue consentire videatur. Et dicit glosa. q. si per prohibitionem meam possis prohibere quod sit et taceo. tunc taciturnitas pro consensu habetur.

Mandata celestia

Ex transacta vita bona alicuius presumuntur de bona vita eiusdem in posterum. hoc est tantum dicere q. de preteritis presumuntur ad futura. Non

tex. qui dicit q. alter alterius debemus onera portare.

Quosdam.

Ex vicinitate presumuntur pro aliquo vel contra aliquem. et ideo scire presumuntur unde non facile creditur sibi si dicit contrarium. Nota glosaz que dicit q. ubi quis interrogatur an credat vel non. non est ei dandum tempus ad deliberandum qui ex presumptionibus informat suam creditur litatem. et g. alle. ad hoc concord.

Quanto et

Non potest latere aliquem in vicino id quod fitur in remoto. Et intellige. non potest id est non presumere potuisse nescire. Et dicit tamen glosa. que dicit hoc casu contra istam presumptionem admitti probationem. et dicit glosa. de probabili et violenta presumptione.

Scribam eis.

Quandoque presumuntur ex preteritis circa presentia. et ex isto parvo. c. ar. g. q. inducie sunt concedende etiam maliciose petenti ad convincendum eius maliciam et expectat se de diversis temporum presumptionibus

Quia verisimile.

Ubi aliquis vult probare id quod non est verisimile non est eius probatio admittenda nisi aliud sit quod eius presumptionem elidat. puta fama vel testimonium idoneitas. Et dicit glosa et

Illud quoque

Habitatio noivatio donatio propter nuptias assignatio et fama iste presumptiones ad uxorem sufficiunt vendicandam. Notat g. casus in quibus dominus fraudatur seruo.

De iureiurando in anti.

Litteris tue

Ex presumptione violenta p̄t quo ad
thorū matrimonii separari. **Nō** gl.
que docz qualiter copula carnalis
debeat probari cū talis act' nō pa
teat visui. ergo sufficit ibi violēta p̄
sumptio.

Tertio loco.

Ad presumptionē violentā 7 famaz
separatur matrimoniu de p̄nti. **Et**
nota ex hoc. c. q' ex confessione con
iugum 7 fama p̄ceditur ad diuortii
um. et dicit g. q' que nō prolūt singu
la multa collecta iuuāz.

Litteras vestras

Ad p̄sumptionē vehementē nō ferē
fina. **Nota** tex. qui solz ad hoc allega
ri. nemo vnq̄ carnem suaz odio ha
buit. **Item** q' p̄pter veritatem q̄s p̄t
se opponere fratri suo. amico suo. et
uxori sue. et alle. concoz.

Cum in iuuentute

Cum in iuuentute sua quis stat' fu
it non presumitur de in cōstātia sua
in senectute. **Nō** g. q' dicit istud qnqz
fallere. vñ versus. **Stulticia** ē que te
non sinit esse senem

Budum archid

Ad simplicia beneficia qlibz p̄sumi
tur idone' nisi cōtrariū ostendatur
Nō istam g. que disputat quis d̄z p̄
bare alium inidoneum 7 an negati
ua isto modo probari debeat.

Litu. de iureiurando extra

Ex administrationis

Juramenta a debitorib' sup vsuris
soluendis creditoribus facta relaxā
da sūt. quia sine periculo animaruz
seruari non possūt. **Notat** gl. que q̄
rit quid si iurauerit non repetere

Peruenit ad nos

Juramentum metu extortū est obli
gatoriu dūmō sine periculo anime
seruari possit. alias non. **Itē** aliq' d̄z
terūt q' iuramentū extortū metu ino
differenter ip̄o iure non tenet super
quo vide hic g. et docto. scribentes
qui alk. concoz.

Peruenit ad

Ille nō dicitur deierare qui ex iusta
causa deserit iuramentum. **Item** ei
fides non est seruanda qui contra fi
dem versatur. **Nota** glosam que di
cit et arguit q' etiam hosti fides ser
uanda est.

Ego. N. epus

Istud capitulum ponit formam q̄li
ter episcopi iurant ro. pon. et sunt se
ptem capitula. **Nota** glosam super
verbo successoribus que dicit quan
do quis debet iteruz successori iura
re. **Itē** q' ep̄s tenetur domino in pe
riculis occurrere

Nullus epus

Episcopus soluz clericos dispensati
onē rerū eccliarū habētes iurare. cō
pellere d̄z. **Nō** casus alios in g. in q̄
bus cleric' compellitur iurare. scz p̄
pace. p̄ fama. p̄ fide. p̄ obedientia. p̄
veritate. et p̄o cautela dilapidatio
nis. et ponit versus. **Pax et fama fi
des reuerentia cautio damni. Dese
ctus veri sibi polcunt magna cauert**

Debitoris ad

Non tenet promissio de soluendis
vsuris nisi quis iuret quia tunc ser
uandū est iuramentum tamē post so
lutionem repetere potest **Nō** g. que
dicit q' dolo quis petit qd statiz re
stituere tenetur. **In** fine dicit q' sol
uens vsuras nō peccat sed recipiēs

Liber secundus

Ad nostram
Licite potest pignus teneri donec dedu-
ctis expensis fors principalis soluta fu-
erit. Vel sic. Fructus in sorte sunt putanda
non ergo que dicitur duplici cautione
et arguit de illo qui sibi ipsi ius dicit quod
debet cadere a iure suo.

Si vero
Dispensat ecclesia cum clerico qui coactus
est suum ius resutare non ergo que dispu-
tat an iuramentum metu extortum obli-
gat et alie. Item dicitur verba imperatoris
dicentis. l. i. c. si ad vendendum. Si negligenter
ea que male usurpantur omittimus.
excessus viam alijs apertus. in fine dicitur
quod in alterius odium quicquid cum altero
est dispensandum. et alie. l. iij. q. v. accu-
satoribus.

Ex rescripto
Jurare possunt monachi de sui abbatis
licentia et etiam obfides dari. Nota
glosam singularem que disputat an
liber homo possit dari in obfidem et
an pater possit impignozare filios.
item an mulier potest fideiubere. item
dicitur de illo qui promisit factum alterius

Querelam. R.
Qui non soluit pensionem iuramen-
to promissam periurus habetur et
ab ecclesia remouetur. et hoc verum
intellige si sine necessitate definit sol-
uere. et ergo dicitur glo. que necessitas ex-
cusat a periurio et iura subueniunt ne-
cessitate impeditis. item dicitur gl. qui
debitus non soluit ad quod iuramen-
to est astrictus beneficio suo priuatur
et alie. c. puenit. de fideiuss.

Tua nos
Temerarium iuramentum a beneficio
que excludit. Nota ergo que dicitur quod si
quis falsus iurat ignoranter credens

verum esse quod iurat nullum est peccatum.
et dicitur gl. etiam de iuramento
quod indiscrete fit

Cum quidam.
Iuramento quod non inducit pec-
catum mortale si alias sit periculosus
exemplo non sua sed superioris pos-
testate potest quis contrauenire. Nota
tex. de illo qui iurauit non loqui pa-
tri aut matri etc. Et vide glosam que
dicitur quod dignitas delinquentis aggra-
uat peccatum. item quod in quantitate
contemptus meretur deus quantita-
tem reat. item in presenti quandoque
plus maiores. quandoque plus minores
puniantur. De hoc per legistas
l. pedibus. ff. de incen. rui. naufra. et l.
nemo. de summa trini et fide catholi.
l. similiter. l. presbyteri. de episcopis
et cleri.

Sicut ex litteris
Clericus claustrum suum abinrare non
debet. Nota gl. et textum. qui inuunt
quod pena vnius debet esse metus alte-
rius. item dicitur quod clericus sine licen-
tia superioris sui non debet ecclesiam
abinrare vel etiam ei renunciare.

Clericatus amica
Vasallus qui iurat domino suo et suc-
cessoribus suis non tenetur iterum
iurare mortuo domino. Nota glo-
sa que dicitur de simplicitate quomodo
commendatur. et arguit contra
textum de liberto ecclesie qui tenetur
cuilibet successorum iurare. et dicitur quod
iuramentum perpetuum est quo ad
iurantem.

Ceterum in ea
Absoluit ecclesia a iuramento propter
metum amissionis vite vel rerum ex-
tortum. Non hic Abbas. qui dicitur dummodo

De iureiurando in anti.

totaz sbam amittere vel maiorē par-
tem timeat perdere &c. Item g. in fi.
clare dicit q̄ iuramentū metu extor-
tum parū obligat gl. alle. concoz.

Teniens ad.

Si iurem stare mandato tuo nō po-
tes me iniuste gravare z grane man-
datum tibi iniungere. Nota g. que
dicit. q̄ etiam inique sententie arbi-
tri standum est. assignat tamen nibi
lominus rationem quare in casu no-
stro non stetur. quia scilz sunt arbi-
tratores. item dicit g. q̄ iuramentū
non extenditur ad aliqd̄ de quo nō
est cogitatum

Herui sciscitatus

Appellatio ab executione iuramen-
ti nō excludat. Nota g. que querit an
ne quis tenetur iurare ecclesiam nō
requisitus. et dicit de advocato qui
habet malam conscientiam in causa
clientuli sui

Quanto

Nemo per iuramentū ad illicita ob-
ligatur. Nō g. que disputat an papa
potest indifferenter absolvere a vo-
to z a iuramento. nota gl. etiam que
dicit que requiruntur in moneta scz
quātitas ponderis. materia. z publi-
ca forma. item in fine dicit q̄ sciēter
periurans est infamis. item dicit g.
q̄ pictores z poete novas possunt i-
venire formas

Tenientes ad se.

Per iuramentū subditorū ius supe-
rioris ledi non p̄t. Nota gl. que dicit
q̄ licite iudicatur fm̄ consuetudinem.
quia consuetudo preiudicat iuri. itē
q̄ in omni iuramēto excipitur supe-
rioris auctoritas. itē dicit q̄ benefi-
cio appellationis extinguitur pnun-
ciatum. et sic pen. appellatione execu-

tio fieri non d̄z et si fiat iniuste posses-
sore restitui d̄z ad p̄stinū statuz

Ad nostram

Officio iudicis subvenitur ei q̄ timo-
re iuramenti non repetit vsuras. Nō
g. que q̄rit qd̄ de illo qui iuravit ali-
quē non debere denūciare in pecca-
to suo &c. item q̄ vltima volūtas lar-
ge est interpretanda. z alleg. glo. con-
cordaſ.

Ad nostrā.

Iuramenta generaliter facta restrin-
genda sunt vt consonent canonicis
institutiis. nō g. in pn. sui q̄ disputat.
an ordo iudiciari⁹ sit seruandus in
notorijs. item notat q̄ iuramenta z
promissiones non extenduntur nisi
ad ea de quibus cogitatum est. item
dicit q̄ nulle sunt validiores proba-
tiones q̄ per euidentiā facti. item
dicit q̄ verbuz generale non est sem-
per generaliter intelligendum. vt di-
cendo omnia bona damasci. item de
conse. dist. ij. in. c. reuera. vbi dicit de
operibus totius mundi circa finem
id est alicuius partis mundi

Ea te credimus.

Iuramentum sine necessitate prestitū
a debito licito non excusat. Nō ter.
in principio qui est notabilis q̄ on⁹
nō remittitur sed augetur. cum cui⁹
q̄ improvide soluitur quod alij ex
debito est prestandum. item glosa no-
tat z arguit quando soluendo alteri
debito liberatur

Quintavallis

Cum mādato alicui⁹ generalit̄ me
suppono tibi contra deuz et sacros
canones nihil p̄cipe pōt. Nō glosaz
que ponit casus p̄pter quos pater
pōt filios suos exheredare z ad hoc

Libet secūd^o

solet allegari

Tua nos

Coniuges non possunt se ab iniuriam abinurare. Nota glosam que dicit qd temerarium est hoc iuramentum ergo minime seruandum. Item dicit glosa qd ille non dicitur infringere iuramentum qui illud in melius commutat. hoc. d.

Quemadmodum

Qui iurat contrahere cum aliqua si postea non contingat cum illa contrahere non repellitur. rōne assignat tex. quia turpius eicitur qd non admittit hospes. Item iurans non accusare uxorem de adulterio. ipsam nihilominus accusare potest. ratio quia patronus est secularis. item nota gl. super verbo oculos. que dicit qd etiam quis potest hoc casu contrahere iuramento licet seruari posset sine interitu salutis eterne. item dicit gl. super verbo denunciare. qd quicquid vna via concedit. quod alia via prohibetur. et dicit etiam qd permittitur est viro suam uxorem corrigere.

Et si xp̄us

Monachi iuramentum prestare possunt contra testimonium. preferendi in causis monasterij sui. Nota g. que docet p. que iurare possumus. item dicit tex. qd in omni iuramento licite debent esse tria veritas. iudiciū. et iustitia. item dicit g. qd omnis controversie finis est iuramentum. item dicit tex. qd vir multum iurans replebitur iniquitate et non discedet a domo eius plaga contra armigeros modernos sequuntur que videmus. item nota g. que dicit de illicitis etc.

Sicut nostris.

Temerarium iuramentum in iudiciis

ecclesie prestitum ab electione aliquem non excludit. Nota glosam que dicit qd temerarie iurans non repellitur a testimonio et qd existens in peccato mortali potest accusare. Item dicit qd si quis consentit vt canonicus potest vt episcopus reuocare. et sic quis potest aliqua facere tanquam alius.

Cum contingat

Consensus mulieris valz in alienatione rei dotalis vel dotationis propter nuptias assignat e dummodo iuramentum exhibet super ea. Nota glosam que ponit casus notabiles in quibus quis non tenetur seruare iuramentum. Item dicit qd expedit mulieribus saluas habere dotes etc.

Sicut et

Frangenti fidem fides frangetur et dem. et est similis casus sicut in capitulo peruenit. Nota g. que tangit de bello iusto et iniusto. item qd ablata in iusto bello sunt occupantis. et et alleg. etc.

Primis de.

Principes non debent cogere prelatos ad prestandum iuramenta fidelitatis nisi aliquod temporale obtineant clerici ab eis. Nota glo. que dicit qd si clerici a laicis recipiunt temporalia tenentur laicis iurare. Item dicit tex. qd seruus aut stat aut cadit domino suo etc.

Petitio vestra.

Si iuravi qd contra te non esse nihilominus ero contra te pro causa mea et ecclesie mee et spiritualium amicorum meorum. Nota gl. que dicit qd p. parte tenet iuramentum et p. parte non. et sic factum alicuius pro parte potest valere et pro parte non. Item

De iureiurando in .vi. et cle.

dicit q̄ declaratio iuramēti pertinet ad papam. **I**tem dicit q̄ in generali sermone persona loquens intelligit̄ excepta

Ex litteris

Si omittatur a principio iuramentū de veritate nihilomin⁹ in p̄cessu iudiciij postea est p̄standū. nō g. que dicit q̄ omne qd̄ accipit de pignoꝝ re deductis expensis debz̄ p̄putari ī sorte. **C**asus est ad nostrā. s. eo. **I**tem dicit q̄ eque p̄iudicat confessio de credulitate sicut de veritate.

Intellecto

Quā quis iurat in sui p̄motiōe nō alienare bona ecclē si postea alienet ⁊ iuret non contravenire alienatio non tenz. **N**ō glo. que dicit qualiter ep̄i iurent in sua consecratione. **I**tem glo. dicit q̄ si vnum contrariōzū est bonum reliquū est malum ꝛc. dicit t̄n glo. q̄ vtrunq̄ contrariōzū q̄n̄ q̄ bonum est scz̄ nubere ⁊ non nubē et g. alle. iura

Mulier i

Mulier iurans se cum viro p̄ verba de presenti contraxisse. viro hoc negante contrahere non prohibet̄ cuz̄ alio nec datur ei licentia. sed sue conscientie est potius relinquendum

Clericus

Juramēta de preterito exhibita ad futura non sunt trahenda. **N**ota gl. hic notabilē que dicit q̄ apud deū non est differētia inter iuramētz̄ et simplicē p̄missionē. **I**tem in isto. c. tangit **Abb.** de illo qui revelat secreta domini sibi cōmissa.

Juramentum

Juramentum a iudice parti delatū recusari non potest q̄ quis iuramētz̄

q̄d in iudicio a parte parti deferañ recusari posset licite et referri. et si aꝝ aꝝ totō omnino in probatiōe defecerit. re? d̄z̄ e si nihil p̄stitit̄ obtinere. et vide gl. que bene declarat ip̄es iuramenti et etiam totam

Tit. de iureiurando li. vi.

Contingit

Prelati. canonici. rectores. ⁊ officiales locoꝝ q̄ iurant statuta et p̄suetudines loci vel ecclē seruare p̄textu talis iuramenti non obligantur ad illicita impossibilia vel obuiantia ecclēsiastice libertati. sed nec ad ea dicitur intentio sua referri.

Licet mulieres

Per ecclēsiasticū iudicē ordinariūz̄ loci p̄pellit̄ iudex secularis ecclēsiastica censura ius canonicū qd̄ ad p̄uisionē nē aiarum statutuū est obseruare. nō glo. que dicit vnde ista decretalis cepit originem. ⁊ dicit expresse q̄ iuramentū metu extortū non tenet.

Cum in positionibus.

Electus post sacramentū ponēs vel respondens directe contraria nisi rōnabiliter excusetur veluti p̄iur⁹ a cōfirmatiōe repellitur. **I**dē si hoc fecerit eius p̄curator ip̄o mandante vel ratum habente vel non reuocante

Tit. de iureiurando in cle.

Romani

Ista decretalis declarat illa fore fidelitatis iuramenta que p̄statat̄ imperator ecclēsie romane approbationis sue tempore secundum formam capituli. **T**ibi domino et tempore

Libertate secūda

coronationis fm formā in pōtifica
li descriptā. et primo ponit exordiu
in q̄ dicit. Romanos p̄ncipes p̄ tpa
romanis pontificib⁹ sua capita sub
misisse ⁊ se illis astrinxisse vinculo
iuramenti. Sc̄do ibi dudū. narrat as
sertionem impatoris. h. se negantis.
ro. pon. p̄ fidelitatis iuramētū atri
ctum exprimens q̄ dedit cām denega
tioni predictē. Tertio ibi Nos itaqz
p̄uidens contra futura pericula po
nit duo iuramēta q̄ p̄stiterat ip̄e. h.
ec. ro. put in g. i. hui⁹. c. Quarto ibi.
Ceterum. narrat talia etiā iuramen
ta p̄stita p̄ Albertū imediatum p̄de
cessorē ip̄ius Henrici ⁊ alios reges
romanos. ⁊ declarat illa fore fidelit
tatis iuramenta. Quinto ibi porro.
ponit formā iuramenti p̄stiti per
ip̄m henricū in ingressu Italie. Nō
g. valde nōbilem sup̄ verbo reges. q̄
romanzorum rex etiā in discordia ele
ctus habz administrationem. qd̄ vi
detur sonare absurdum. ⁊ all. gl.

Titul. de exceptionibus

Crimina q̄.

Crimina que testibus obijciuntur aī
sūam sūt probanda. scz si ante p̄ba
ta nōn erant. hoc primo. Sc̄do dic
q̄ p̄pter crimina alias p̄bata testes
repelluntur Tertio dicit q̄ testes non
sunt p̄pter h̄mōi crimina puniendi.
sed a testimonio tm̄ repellendi. Nō
g. q̄ inter cetera dicit q̄ emendat⁹ de
crimine corā suo sacerdote admittit
in testem in civili cā. ⁊ all. Itē ar
guit gl. an testis requisitus super cri

mine teneatur respondere

A nobis ex

Reo excipiente de excōmunicatione
p̄tra accusatorē cōionis replicatio
non obstat. Nō g. q̄ dicit q̄ non d̄z
q̄s alij obijcere qd̄ ip̄e noluit obser
uare. Itē dicit verba Aug. q̄ nō uul
los sustinem⁹ q̄s inuice toleram⁹ Itē
in fi. dicit q̄ ep̄s nō d̄z habere viles
homines in familia sua. ⁊ alle.

Cum ecclesiastice.

Qui habz plura beneficia de plura
litate beneficiorū p̄tra aliū excipere
nequit. Nō g. que inter cetera dicit
q̄ expedit ecclesie habere plures di
uites clericos vt eam possent meli⁹
defensare ⁊ imperium et fiscus abū
dabit vtens subiectis locupletibus.
Item dicit in fine q̄ quis renūciās
exceptioni contra vnū non videtur
p̄pterea renunciare cōtra aliū. ⁊ alle.

Pastoralis

Post terminū signatū ad dilatorias
null⁹ auditur nisi in trib⁹ casibus si
signatis. Primus nisi illa exceptio
de nouo post terminum competat.
Secund⁹ est nisi hoc partes fuerint
protestare. Tertius nisi iurent q̄ de
nouo ad notitiam eozz peruenierit
Nō g. que dicit. volens agere in p̄n
cipio litis debz diligēter de excepti
onibus dilatorijs cogitare ⁊ debito
t̄mpore proponere. quia iura subue
niunt vigilantibus ⁊.

Cum inter

Excōicat⁹ excipere p̄t. Et rō dubitā
di fuit. quia cū in exceptione re⁹ effi
citur actoz. ⁊ sic excōicat⁹ videt⁹ agē
quod facere non potest. Item dicit
q̄ eo ip̄o rescriptum videtur suspen
dum qd̄ de scientia pape non ema
uant ⁊ rescriptum suspectum nullaz

De exceptionibus in anti.

dat iurisdictionem

Cum venerabilis
Qui exceptionē opponit licet eas nō
pber non ideo factū in moduz exce
ptionis confessavit nec p pbato ha
betur nisi alias probet. **Nō** ex tex. q
delictū psonē nō d3 redū dare i dam
nū ecclie. **Ite** nota gl. in pncipio q̄ di
cit q̄ inconsiderate loquens sentiet
male. itē dicit qualiter debet fieri li
tis contesti. item tangit glo. que sunt
actiones bonafidei. item g. querit an
valeat sententiā per falsum instrumē
tum lata.

Quoniam.

Appellari p̄t. q̄ n̄ admittit exceptio
q̄n citatur q̄s vltra duas dietas 7 p
babit excipiens eam

Dilecti filij.

Excoīcat^o et p̄iur^o p̄t cām ecclie sue
defendere 7 pro ea contra agentem
in eius p̄iudicium excipere. **Nota**
g. in p̄n. que dicit q̄ quilibz admittit
tur ad defensionē ecclie sue ec̄ excoīca
tus. **Item** arguit glo. q̄ quis non d3
admitti ad probanduz qd̄ probatū
non revelat

Apostolice sedis

Suspensio ab officio 7 remotio a bñ
ficio ab electione quē remouēt. **Nō**
g. que dicit q̄ m̄i^o agitur p̄ canonē
q̄ p̄ ministerium iuris. **Item** dicit d̄
ab solutione ad cautelam

Dilecte

Contra reum suā appellationem p̄ se
quentem non potest proponi excōi
cationis exceptio. **Nota** tex. qui vi
detur innuere q̄ non valet exceptio
excōmunicationis late in aliquē p̄
legitimam appellationem. et glo. est
notabilis super illo.

Significauerunt.

Actor originaliter excōicat^o ad p̄se
quendum tuam appellationē non re
pelitur. **Nota** tex. qui dicit q̄ om̄is
legitima defensio excōicato in iudicio
reservatur. **Item** dicit g. inter cetera
q̄ quilibet damnatus potest appella
re. 7 alle. concoz.

Exceptionem.

Exceptio excōmunicationis in qua
libet parte litis potest opponi. **U**ide
g. huius. c. que est notabilis et magi
stra. et distinguit quod duplex est ex
ceptio. scz dilatoria et peremptoria.
Ite dicit q̄ nulli licet ignorare qd̄
publice factum est. **Item** q̄ de occul
tis non cogimur diuinare. **Ite** quos
pretor prohibet in totum prohibet
Item non tenemur ad observatio
nem excommunicationis nisi post
publicationem. et ad hoc glo. alleg.
iura 7.

Aduersario.

Exceptio rei iudicate nō obstat cuz
pretextu noue possessionis actio in
tentatur. **Nō** g. que in hoc est nota
bilis q̄ declarat q̄s d3 volū pbare.
cū dicit q̄s dolo velere possidē. itē
dicit g. q̄ tria ad min^o p̄currere de
bent vt exceptio rei iudicate habeat
locū. **P**rimo q̄ sit idem corpus siue
eadem sit q̄ntitas et idez ius siue cā
petendi. et eadem conditio persona
rū. et g. ad qd̄libz alle. concoz

Venerabilem.

Excoīcatus potest appellare 7
super appellatione litteras impetra
re 7 appellationē prosequi. **Nō** glo.
que dicit q̄ reus excōmunicatus si
ue a iudicibus siue ab alijs tempore
impetrati rescripti non prohibet ecur.

Libec secūd⁹

appellare nec psequi appellationem
suā. et alle. concoz..

CLi. de exceptionibus. li. vi.

Con pia consideratione

Sex sūt dicta hui⁹ decre. Primo po
nit arengā ⁊ ius antiquū et psonis
cām. Secūdo dicit q re⁹ q ptra actorē
de excōicatione excipit vt ipm repel
lat ab agendo. d3 ipius excōicatoris
spēm ⁊ nomen excōicatoris exprimē
et eā infra octo dies probare. alias
iudex pcedat in cā ⁊ reum in expen
sis condemnabit. Tertio statuit q si
iterum obijtiat ⁊ pbetur eadem vel
alia excōicatio actor repellit h3 que
acta sunt valebūt. Quarto vltra du
as vices hec exceptio non opponat
nisi cā expressa. Quinto si opponatur
post rē iudicatā impedit executio. sē
tentia tñ nihilomin⁹ valet. Sexto di
cit q iudex publice excōicatum reo
non opponente ex suo officio d3 ab
agendo repellere. Nō g. notabilez q
dicit q ppter solam p̄tūmāciāz excōi
catur quis ab homine.

Cum quidam

Exceptio rei iudicate per ecclasticū
iudicē admitti d3 in foro seculari et
ecōuerso. Nō g. que inter cetera po
nit casus in quib⁹ iudex ecclastic⁹
habz cognoscere

CLi. de exceptionibus. in cle.

CExcōicationis

Exceptio excōmunicatiōis potest
dilatorie in quilibz parte litis opponi
termino pereinptorio p iudicem assi
gnato ad pponendum exceptiōes de
clinatorias ⁊ dilatorias non obstan
te seruata tñ p̄stitione se. re. Inno.
pape. iij. edita super hoc in concilio

Lugdunens. 2. que est eo. li. vi. et in
pit. pia..

CLi. de prescriptionibus. extra

CPlacuit.

Hoc. c. in pmo ponit vnum casum
in quo currit prescriptio infra trien
niū contra eccliam. Itē ponit duos
casus in quib⁹ non currit p̄scriptio
sed dormitat. Nō g. q dicit de illo q
negligit eccliam suam ad sex mens
les et q vacante ecclia ei nō currit
prescriptio. et alle. g.

CNihil prodest.

In re inuasa non currit prescriptio.
Uel sic. protestatio p̄ncipis inerrū
pit p̄scriptionē Ab. Nō. g. que argu
it q scandalū est desistere a iure suo
Itē ap̄tus ne aliquē scandalisaret p
prijs manibus sibi victūz querebat.
Itē dicit q victū ⁊ vestitū contenti
debemus esse. Itē q taciturnitas p̄
lati non preiudicat ecclie ⁊ q̄liter
hoc intelligatur vide g.

CSanctorum.

Ecclia per. xxx. annos p̄scribit p̄tra
laicū. Nota g. que declarat quid sit
quiete ⁊ sincere possidere. quiete effi
secludit interruptionē. sincere vero
secludit malam fidem. et presumitur
bona fides nisi probetur contrariū
⁊ allegans malam fidē tenetur eā p
bare. et g. ad hoc alle. concoz.

CDe quarta

Prescribit cleric⁹ contra ep̄m. lx. an
norū spacia q̄rtam decimarum. Nō
glo. que dicit q hodie iure p̄muni
sola. xl. annorum prescriptio currit
contra eccliam nulla distinctione

De prescriptionibus in anti.

facta inter eccias et monasteriu. itez di. it q succedens in locu alteri^o iustam habet ignorantie causam

Uigilanti

Cum mala fide non currit pscriptio Nota tex. multu in hac materia notabile q nulla antiqua dierum possessio iuuat malefidei possessores. nō gl. que etiam dicit q conditor legis vel canonis p̄t mibi dare rez aliena et tuus ero. 7 all.

Ad aures

Una ecclesia in parochia alteri^o spatio. xl. annorum p̄scribit. Nō tex. qui dicit q quadragenalis p̄scriptio omne p̄orsus actionem secludit. itez nō g. que dicit q titulus sit necessarius. Itē arguit q fm canones actio sit p̄ponenda licz contrarium sit verum.

Causam que

Laici decimas possidere seu p̄scribere non possunt Nota g. que i hoc est notabilis. q in p̄scriptione exigitur civilis possessio scilicet q perso na sit talis in quam possz cadere huiusmodi possessio. item q p̄scripti onem allegare non potest nisi ille q possidet.

Illud autem

Ubi a diuersis p̄ponitur p̄scriptio 7 interruptio. vterqz p̄bare tenetur. nota glo. que dicit q interruptio fit plurib^o modis. naturalit. scz 7 civiliter. naturalit fit duob^o modis. item civiliter fit multis modis. et primo per libellum principi oblatum

Quia indicante

Limites p̄dioru p̄scribi p̄nt si. xl. annis possideantur. nota gl. que notat q iudex potest iudicare fm qd nouit et non fm allegata. et declarat quo

fines diuidendi sine p̄scribendi sūt

Ex transmissa

De iure coi ad ecciaz matricē p̄tinet p̄ceptio decimarū p̄tra qd hostilitatis tpe p̄scriptio nulla currit. nota g. que dicit in qb^o p̄sistit ius funerandi. itez q tēpore hostilitatis p̄scriptio non currit.

Accedentes ad

In procuracionib^o debitis nuncijs dñi pape nō currit p̄scriptio. nota text. qui dicit q id qd omnibus imminet ab omnibus comportetur. itē dicit q. vbi onus ibi emolumentum. item dicit g. q in procuracione que debetur rōne visitationis nō currit p̄scriptio

Cum non liceat.

Aduersus obedientiam non currit p̄scriptio. nota g. satis notabilez que dicit q eo ip̄o q ecclesia p̄stituta est in dio. alicuius dicitur sibi subiecta. item tene gl. menti que enumerat casus in quibus non currit p̄scriptio Primus est inobedientia. item in p̄curatione

Ad audientiam.

Contra vasallum Ro. eccie nō currit p̄scriptio nisi cētenaria. nota gl. que dicit q liber antiqu^o censualis facit fidem. item q p̄sumit p̄ aliq̄ p̄pter iuramentū p̄ eum p̄stitū. itez plus creditur tabellioni q̄ testi qui dicit se ita non deposuisse. p̄ter tabellio scripsit. item quandoqz idem homo facit aliquid vt homo. quqz aliquid vt rex

Cum nobis

In p̄scriptione centenaria q̄ currit p̄tra Ro. ecciam non p̄putat tempo ra hostilitatis atqz sc̄imatū. nota g. que dicit q nemo debet esse sine

Liber Primus

capite Itē notat gl. q̄ p̄ instrumēta non probatur possessio. Itē dicit g. in fine q̄ sufficit q̄ ita placuit legi. Item probatur per hoc qd̄ quis a maioribus audiuit.

Auditis

Iura ep̄alia pertinentia ad ep̄m p̄t abbas prescribere. Nō gl. q̄ abbas p̄t om̄ia iura p̄scribere q̄ p̄t possidē. Itē q̄ ab. p̄t p̄scribē p̄gnitōez cāru3 matrimonialiu3. Itē dicit glo. id̄ qd̄ meū est ex vna causa non pōt meum esse ex alia. Itē dicit g. qui aures hominis tetigit totum hominē tetigit se videtur. de pe. di. j. vulgaris.

Cum ex officij.

Contra p̄curationē q̄ rōne visitationis debet nō currit p̄scriptio. Nō tex. satis nōbilē q̄ dicit q̄ fm̄ aplum non est magnū qui sp̄alia seminat q̄ metat carnalia. Itē dicit q̄ nemo cogitur suis stipendijs militare. Itē dicit gl. q̄ q̄ diu quis habz iter. tam diu debet habere et haustum. itez dicit glo. q̄ contra correctionem nō licet suffragia querē. 7 alle. p̄cor.

Si diligenti

Non prescribit qui possidz noīe alieno. h̄ is cui? noīe possidetur. Nō textū qui dicit. q̄ ille possidet cui? nomine possidetur. itez q̄ sola centensaria p̄scriptio currit contra Ro. ec. itē q̄ illa difficulter probari potest. Nō g. 7 tene eā menti quia declarat qm̄ i p̄scriptioe sufficit bona fides. item qm̄ req̄rur titulus. Et quid sit bona fides. 7 quid sit titulus. itez dicit q̄ incorpalia q̄si possidentur.

Cum olim

Privilegio per arbitriū derogatur. sed si post arbitriū impetretur non valet nisi de ip̄o fecerit mentionem.

sed his non valētibus pbata p̄scriptioe in ep̄alib' ep̄o derogetur.

Tentens.

Qui p̄scriptioe cōpleta p̄uilegiū impetrat 7 vitur illo p̄scriptioe renunciat. si p̄scriptio non erat cōpleta malā fidem h̄z. 7 ideo non p̄scribit. Vel sic. Si p̄scribens rei p̄scripte contrariuz impetret amittit p̄scriptioem

Quoniam omne

Sine bona fide nulla currit p̄scriptio. Nō tex. qui dicit. Qd̄ omne qd̄ non fit ex fide p̄cūm est. et expone ex fide. id̄ est ex conscientia. Nota gl. q̄ declarat materiam p̄scriptiois q̄ ad ius civile et quo ad ius canonicuz. item mouet questione3 de p̄lato qui habz lesam conscientiaz de rebus ecclesie

Ti. de p̄scriptionib' .li. vi.

Ep̄m qui

In p̄scriptionib' sufficit bona fides vbi ius p̄mune vel p̄scriptio non est contra p̄scribentem. alias d̄z alligari titul' 7 probari nisi sit p̄scriptio cuius contrarij non sit memoria. Nō g. q̄ inter cetera videt tā gē de vestib' 7 auro 2. q̄b' liceat portare. et de diuersitate p̄scriptiois

Si qui

Privatus ip̄o iure vel per sententiā bonis que tenet a Ro. vel alijs ecclesijs minori illa spacio. c. annorum cōtra romanaz. vel. xl. contra alias nō prescribit. Filij autem hereticoruz q̄ catholici putabatur bona paterna cōtra Ro. et alias ecclesias p̄scribit

De re iudicata in antiquis

l.an.et idem in extraneis

Titulus de re iudi. extra. Sententia

Sententia p̄tra leges vel canones lata licet ab ea nō appellet. tamē nō potest iuri subsistere neq; valere. **Nota** gl. q̄ t̄ḡit an valeat sn̄ia lata ī p̄sona falsi p̄curatoris. z q̄n sn̄ia ab initio ē nulla z q̄n est aliqua.

Litigantium

Litigantium cōtrauerfias celeri sententia terminari conuenit equitati et rigori. **Nota** gl. que determinat qualiter et quando iudex debet festinare cū sn̄ia sua et q̄n non

Non potest

Sine concordia sacerdotum sententia z nisi ex iustis causis non potest quis a sacerdotali gradu amoueri. **Nota** glo. que disputat an et quando iudices omnes in sententijs ferēdis debent concordare. et arguit p̄ z cōtra

Ea que iuxta

Sententia iuxta fin canones lata p̄ papam debet confirmari atq; roborari. **Et** hoc intellige verum fin glo. si fuerit postulatim. alias secus. et dicit glo. quid opetur talis roboratio.

De cetero

Si obijciat quid falsi contra sn̄iam in executōe sententie sup̄sedere d̄z executor a toto negotio. et questiones ad se. ap. remittere. **Nota** gl. que dicit de falsitate sententie. **Et** arguit an et q̄n executor possit cognoscere z quādo sup̄sedere

Cum aliquib⁹

Quādo alicui adiudicatur possessio non sufficit ei dari pignora nisi p̄zi⁹

corporali gaudeat possessiōe. **Nota** glo. que dicit q̄ pignus aliter non restituitur nisi ventum fuerit in possessionem. et alle. ad hoc concor.

Lator presentium

Qui procurauit in causa matrimonia li malam ferri sententiaz diuorcij ip̄e potest postea contravenire. **Nota** ex glo. q̄ in causis in quibus vertit periculum anime potest aliquis veire cōtra factum suum. et reuocatur sententia quam ferri procurauit. z si constiterit ecclesiam fuisse deceptaz reuocatur sn̄ia zc. **Item** dicit gl. q̄ cōtra matrimoniu nō currit p̄scriptio. **Item** sn̄ia lata contra matrimoniu non transit in rem iudicatam

Cum causa

Propter laicorū consuetudinē non ē sententia contra ecclesiā p̄ferēda. **Nota** glo. que dicit q̄ cū quis non p̄sequitur ap. infra terminū sibi a iudice p̄fixum extunc iudex procedere potest. **Item** vide glo. que disputat an z q̄n consuetudo p̄iudicat legi.

Inter ceteras

Quando causa aliqua committitur app. re. et sententia fertur iniqua eam euacuari oportet remedio app. **Nec** ei debet stari si iniquitatem cōtineat manifestā. **Nota** glo. que distinguit q̄n sententia lata est contra ius canonicū vel leges vel ius partis

Tenor lr̄arum

Non est necesse a sententia cōtra absentem lata appellare quando absens non fuit per contumaciam. **Nota** g. q̄ disputat de infirmo. an debeat ad iudicium venire. **Item** dicit glosa q̄ nihil refert an quis verbo vel facto declaret voluntatem suam et dicit q̄

b i

Libert secundus

presumitur p̄ mrimonio p̄ immissio
nem anuli interueniente consensu ta
cito &c. Itēz glo. disputat de absentia
pris in platōe snie

Consanguinei

Non est propter nudum dictūz vni⁹
coniugis a sententia lata ī causa ma
rimoniali recedendum. Nota glo.
q̄ dicit q̄ propter confessionem cōiu
gum non separantur.

Cum olim

Contra prononciationem pape fa
cta bñficij collatio tanq̄ surrepticia
non valet. Nota glo. que dicit q̄ ius
dex mutans interlocutorias presumi
tur circumuentus. Item q̄ licitum ē
cassibet vigilare pro comodo suo. li
cet in hoc alteri preiudicetur

Cum inter

Statut sententia late contra ius par
tis prolate ex quo ab ea infra decem
dies non fuit appellatum. Nota gl. q̄
dicit q̄ post .x. dies sententia transit ī
rem iudicatam &c. Item q̄ res iud
cata pro veritate accipitur. Item dī
cit tex. q̄ veritas gestorum preferēda
ē sermonibus atq̄ verbis

Causam que

Sufficit ad confirmatōnem sentētie
q̄ nihil iniquum contineat si contra
eam aliud nō probetur. Nota q̄ ius
dex cui commissā est causa inquisitō
nis p̄mo potest inquirere de fama li
cet hoc non committatur Item mul
ta faciunt in hoc capitulo p̄ sentētia
p̄mo qz nihil iniquuz cōtinebat Itēz
de cōmuni ptium consensu fuit causa
admissa Itē requisit⁹ fuit iudex ad p̄
nunciandū ab vtraq̄ pte. de istis vī
de glo. huius capituli Et iterum no
ta q̄ iudex non debz animū eius allē

gare ad vnam spēm p̄bationis.

Quod ad consultationem

Sententia siue fuerit interlocuto
ria siue diffinitiva in rem transit in
iudicatam si ab ea infra decem dies nō
fuerit legitime appellatuz Nota tex.
qui dicit q̄ tempus executionis sentē
tie. s. quadrimestre p̄t a sedente in me
dio progari et etiā artari Vide glo.
que declarat quibus modis et qual
ter iudex id ē executor excedit modū

Sicut nobis

Iudex non tenet cām q̄ suum animū
mouet in snia exprimere. Nota gl. q̄
in hoc est notabilis et singularis. qz
docet qm̄ testis debz dicere cām dicti
sui et quando non. Item dicit q̄ tes
tis debet de cā scientie sue interroga
ri Item tangit pulchre an iudex in
snia sua debeat cām exprimere et qd
mouet eū in sententia proferenda. et
arguit pro et cōtra

Cum super

Differitur sententia executō si ius ter
tie persone leditur ex ea. Nota ex ff
ne textus q̄ res inter alios acta ne
mini preiudicat. qd ē casus rō. simile
infra eo. c. q̄ vis. Et nota g. que dicit
q̄ snia quandoqz tenet quo ad vnaz
personam et non quo ad aliā. sic etiā
vltima voluntas defuncti tenet quo
ad filios. et non quo ad extraneos.
Item dicit gl. q̄ per sniam parti non
fit magnum preiudiciū. sed per exe
cutionem

Cum bertoldus

Retractatur sententia in absentez la
ta si probatur eius absentie iusta cā
Nota q̄ opinio non debet preiudic
care veritati Nota glosam que dicit
q̄ ea que aduersus absentes non per

De re iudicata in antiquis

continaciam statuuntur non tenet.
Item notat quādo quis potest purgare moram in iudicijs. Item dicit glo. que dicit q̄ non dicitur iudicatū ubi iustus detentus presens esse non potuit. Item tangit glo. an ius patronatus transit cum vniuersitate et in obligatione pignorum.

In causis

Sententia summi pontificis ad consequentiam est trahenda. Et nota glo. que dicit q̄ alij inferiores similiter iudicare debent. et dicit glo. predicta fore vera in sententia diffinitiva secus interlocutoria. et arguit p̄ et contra et intelligit de interlocutoria in corpore iuris clausa.

Inter monasteriū

Tenet sententia diffinitiva contra primam si de prima non fuit exceptum. nec a secunda sn̄a appellatū. Nota tex. qui dicit q̄ pretextu nouorum instrumentorum lites sopite non debent instaurari. Dicit etiam q̄ dilatorie operari debent ante litis ingressu. Nota glo. que tangit q̄n̄ cause suspitiōis contra iudicem sunt proponēde. Item declarat quando sententia tenet contra rem prius iudicatam.

Suborta inter

Tenet sententia contra p̄uilegia lata si non fuerint exhibita. Nota glo. que dicit q̄ cōfessio p̄curatoris dño p̄iudicat. et alle. Item notat glo. q̄ instrumentum eo ipso intelligitur reprobatum. q̄d cum iudici ostenditur contrariū iudicat. sic et testes etiā reprobantur eo ipso q̄ iudex contrariū iudicat. c. cum dilect. s. d. ordi. p̄gni.

Cum. i. et. a.

Cum multa negocia per eandē lram

committuntur potest vno suspensio in altero ferri sn̄a per delegatū. Nota glo. que dicit q̄ ille qui malo zelo ad testimonium mouet admitti non debet. Item dicit glo. q̄ conspiratores nullo modo recipiendi sunt.

Item dicit glo. et est notanda q̄ non sufficit probare cōspiratōem vel coniurationem vel falsitatez testis vel instrumenti nisi probetur iudicem secutum fuisse predicta.

Cum. a. et. b.

Actio iniuriarum condemnatum infamat. Nota gl. que dicit q̄ actio iniuriarum infamat siue civiliter siue criminaliter agatur. Item dicit si vis vitare infamiam constituere p̄curatores et euades infamiam. licet feratur sententia contra te. et alle. glo.

Ad probandū

Sententia lata per illuz qui publice fuit excommunicat⁹ nō valet. Nota glo. que videt sentire q̄ quicq̄d facit iudex excommunicat⁹ donec nō confiterit de sua excommunicatōe valz et glo. all. et hoc cū cōmuni hoim op̄nione liber et absolutus habeat. Item dicit glo. q̄ hoc casu vtile per inuitiū le viciatur. et alle.

Quāuis regulariter

Si actio vel defensio primo loco pertineat ad aliquem et ipse scienter patitur sequentem experiri de re illa intelligitur iuri suo renūciare. Vide gl. que declarat ista per exemplum. vbi dicit verbi gr̄a. et c. vide etiam glo. q̄ declarat q̄n̄ res inter alios acta alijs p̄iudicat et quando non. et ad hoc solet allegari istud capitulū.

De duob⁹ iudicibus

Si duo iudices ordinarij diuersas

b z

Libert secundus

tulerūt snias tenet snia p reo non p
scroze nisi in cā fauorabili puta in rī
monio libertate dote seu testamento
Si vō fuerit delegati vtraq; snia pē
det ex arbitrio delegātis si pcesserūt
ex cōpromisso neutrū d; hęc vigozez

Titulus de re iudi. li. vi.

Cum eterni

Iudex qui cōtra iusticiā z cōtra con
scientiā aliquid in iudicio i grauiamē
partis fecerit p grāz aut p lordes cō
deinnādus est parti lese in estimatōz
litis. et per annum est suspensus. z p
petuo si medio tempore se ingerat di
uinis nisi papa cū ipso dispenset. **E**t
vide glo. in verbo condennād^o qua
lter punitur de iure civili

Ad apostolice

Papa potest impatorem deponere
ab imperio propter suam rebellionē
z sibi fauentes excōmunicare. **E**t va
sallos suos a iuramento sibi super fi
delitate prestito absoluere. **A**c etiam
electoribus aliū eligendi licentiā da
re. **N**ota glo. in principio sui que vi
det tāgere de ptate pape et cōcilij.

Abbate sane

Qui petit rem in iudicio certa causa
expressa si illā cām nō pbat succūbit
licz aliā pbet maxie postmodū emer
gentē **N**ō g. q̄ dicit inter cetera q̄ re
ges q̄ spūalia sūt possidē nō pnt. nec
possūt illa donare **I**tē dicit q̄ dona
tōem necessario cōcomitat temp^o zc.
Et vide pulchrā et nōbilē gl. de libel
lo alternatiuo vtz recipiat. vide etiā
eā vbi dicit q̄ in cōtractu temp^o z lo
cus inferi debent p notariū.

Cum ab vno

Si ex pluribus iudicib^o vel arbitris

vn^o alijs pntibus z mādantib^o p ver
ba pluralis numeri ferat sniam tenet
snia. electio at pnūciāda ē p verbum
singularis numeri **N**ota glo. que di
cit sufficit ita fuisse scriptum.

Et si sententia

Sententia diffinitina debet in scriptis
a iudice pferri. potest tñ epūs ppter
sue dignitatis prerogatiuam p aliūz
sententiam recitare **I**tem iudex debz
sententiando sedere non stare. **N**ota
gl. que enumerat siue recitat causas i
quibus non est opus sentētiāz recita
re in scriptis

Titulus de re iudi. in cle.

Et calumniis

Qui tres sententias rei cōtrarias in
quantis cā reportauit nō agit d earū
nullitate nec excipit de eaz executōe
nō facta. z respicit etiā pendētia. **N**ō
g. q̄ dicit q̄ si etiā victor nō petat exe
cutōem. p modū tñ exceptōis repels
lere poterit volentē agē de nullitate

Pastoralis

Sentētia lata ptra illū q̄ se defēlare
nō potuit z in loco nō tuto notorie
z in absentē nō citatū legitime ac in
auditū ipō iure ē nulla. **N**ota tex. q̄
dicit q̄ nullus d; se in manib^o hostiū
suoz exponere **I**tē dicit q̄ defensio
ē iuris naturalis zc. **N**ota glo. q̄ di
cit de triplici corona imperiali.

Titulus de appellatōibus

Bilecti filii

Collatio beneficij facta post appel.

De appellatōibus in antiquis

legitimam nō tenet. Nota glo. q̄ tangit de fama 7 qñ fama sufficit 7 quādo non. Item tangit etiā q̄ q̄s p̄dic ius suū p̄pter negligentiam

Inter cetera

Non valet appellatō generalis Nota glo. que disputat q̄ id qd̄ nō valz in genere valet in specie Item dicit q̄ a futuro grauamine non est appellatō nisi a grauamine comminato.

Ad nrām

A correctione regulari non appellat̄ Nota q̄ appellatō nō est inuenta vt sit vinculū iniquitatis Item dicit q̄ vt̄ dū est aliquo ad illum vsum ad quez est inuentū siue institutū zc. Item notat glo. q̄ a correctōne non est appellandū zc nisi mod⁹ excedat. 7 hoc glo. la determinat et alle.

Personas ecclesiarū

Quis potest sue appellatōni terminū cōstituire siue statuere p̄petentē alioquin a iudice statuet̄ siue a iure. Nota glo. que dicit de diuersis terminis q̄ p̄figuntur in appellatōibus 7 que terminum p̄tes possunt p̄uenire et quem non possunt p̄uenire.

Cum sit romana

Appellans infra annum tenet̄ p̄sequi appellatōem suaz nisi iudex a quo recisus tempus fuerit moderatus. 7 si infra id tempus non p̄sequit̄ tenebit̄ suā. Item dicit q̄ maleficus notori⁹ non auditur appellas Item dicit differentiam inter appellatōem et prouocationem

Ad hec

Potest quis coraz appellato iudice conueniri nisi velit ipsum tāq̄ suspectum recusare Nota glo. que videtur dicere ratōem quare iudex a quo est

appellatum est appellanti suspectus. Item dicit glo. quid faciendum sit qñ iudex a quo est appellatus allegatur suspectus.

Si duobus

Qui appellat ad papā tenetur coraz suo ordinario ad quem suus aduersarius appellauit cōparere si citet̄ ab eo. alias possit excommunicari ab eo.

Nota glo. que dicit q̄ quis vocatus a pretore debet comparere 7 priuilegiū si quod habet allegare zc.

Ex ratione

Propter impotentiam datur biennium imo triennium ad appellatōnis cām finiendam Nota gl. q̄ declarat multiplicem impotentiam. et dicit q̄ id quod per me non stat inibi imputari non debet

Ademinimus

Nunciij missio excusat ante citatōem vt non teneatur qui misit nunciū coram delegato iudice comparere Nota gl. que querit quid si personaliter iuit ad curiam zc. Item dicit glosa q̄ plus est factō q̄ verbo appellare

Super eo

Si super aliqua exceptōne fuerit appellatum 7 sine illa p̄cipalis terminari non possit supersedetur in negocio p̄ncipali. Et si pars aduersa de falsi suggestionē in appellatōnem p̄rūpit propterea non est sententia difinitiuā differenda. Nota glosam q̄ ponit casum in quo quis cogitur litigare corā iudice suspecto.

De appellatōibus

Refertur appellatōibus in causis minimis interiectis Nota gl. que declarat que causa dicit̄ minima Item dicit q̄ in appellatōib⁹ non attendit̄

Libert secundus

quāritas caufe sed quāritas grauamini
nis. Itē dicit q̄ p̄ mīna re non dat
actō d̄ dolo h̄ bñ actō furti q̄ actō zc

Super eo

Appellatur fm̄ canones ante 7 post
sententiam. Fm̄ leges vero non appel
latur ante sententiam nisi in certis ca
sibus. Itē in causis ecclesiasticis vbi
tollitur remediū appellatiōis ibi
tollitur etiā recusatio. Item vbi cā
infra certum tempus decidenda cō
mittitur currit tempus a receptiōe
literarum

Pervenit ad

In excessu notorio non admittitur
appellatio. Nota glo. que dicit q̄ ne
mo potest compelli ad p̄sequendum
appellatiōem. Item dicit glo. q̄ vbi
iniuria est manifesta p̄mo debet fieri
satisfactiō anteq̄ detur absolutiō.

Cōsuluit

Quādo a notorio excessu appellatur
non est appellatio admittenda. No
ta tex. et glo. qui loquuntur de noto
rio 7 dicit q̄ tribus modis aliqd̄ di
citur notoriū. Item dicit tex. q̄ iudex
cauere debet ne iudicet illud fore no
torium qd̄ tñ non est notorium

Suggestum

In illusionem sedis ap̄ nullus debet
appellare. Nota glo. in pn̄. sui q̄ dicit
q̄ p̄t appellare aliquis in absentia iu
dicis. Item dicit glosa id quod inue
rum est propter concordiam non de
bet vergere ad noxam

Ad presentiam

Post appellatiōem lata sententiā ex
communicatiōis non tenet. Nota
gl. que dicit q̄ sepe petitur absolutiō
ad cautelam licet excommunicatiō d̄ iu
re non teneat. Itē dicit g. de excom

municatiōe facti et absolutiōe facti.

Cū teneamur

Appellans super vna re si p̄ aduersa
rium grauet̄ super alia re vel per ter
tium potest ad iudicē recurrere ap
pellatum. Nota gl. q̄ ille q̄ appellat
in vno articulo non videtur declina
re iudicem in alio.

Cōsuluit

Non valet appellatio generalis ab
omnibus causis. secus si appelletur a
grauiamine et omnibus grauiamini
bus vnius cause. Et vide hic hosti. q̄
concordat istud capitulū cuz capitu
lo. ij. s̄. eodem

Cum parati

Pretextu appellatiōis insufficiētis
nemo debet excusare quin respōdeat
Nota glo. que inter cetera notabilē
dicit q̄ simplici nuncio credendū ē
etiā in alterius preiudiciū. et all.
Item dicit glo. q̄ nemo p̄hibet plu
ribus defensionibus vti.

Ad hoc

Cum excommunicat⁹ absolut⁹ 7 añ
p̄ceptū sub debito iuramētū adimple
re p̄mittit si grauat̄ non obstante in
ramento appellare potest. Nota gl.
que dicit q̄ ex iusta cā q̄s potest dese
rere iuramentū suū. et alle. concor.

Questioni

Jurans ante absolutiōem stare mā
datis ecclesie si post mandatum saltē
in notorijs obedire contēnit non au
ditur appellans. sed reducendus est
in p̄stinam excommunicatiōis l̄niam
Item glo. dicit quomodo istud capi
tulum differt a precedenti.

Preterea

Qui ad ap̄. sedem appellat et de post

De appellatōibus in antiquis

gravia crimina notorie committit nō obstante appellatōe potest coram iudice a quo cōueniri atq; puniri. Nota glo. que dicit q; in enormibus criminibus appellatio non defendit. et alle. glo. concoz.

Constitutis

Qui nō detulit appellatōi p aduersarium p̄us facte de sua posteriore appellatōe nō potest excipere p̄tra illū. Nota gl. q̄ dicit q; frustra auxiliū legis inuocat q; in legem committit.

Proposuit nobis

Appellans ab ordinario in vna causa in alijs coram eo cogitur respondere. potest tamen recusare eum nisi cuz de manifesto et graui crimine conuenitur. Nota glo. que dicit q; hoc verbum debet importat necessitatem.

Qua fronte

Absoluetur excommunicatus cautōne prestita licet aduersarius vel excommunicator ne absoluat appellet. Nota glo. in prin. que dicit peccasti quiesce. Item dicit q; citius homo propter peccata sua moritur ne peccatū ipsi⁹ augetur. sic et tolluntur boni ne malicia mutet intellectū illorū. Item dicit de cautōe.

Reprehensibilis

Prelati suspendere vel excommunicare non debent nisi monitione premissa. Nec subditi et precipue regulares contra disciplinam appellare nō p̄nt. appellatōi statuitur termin⁹ infra quē si nō p̄sequitur appellatōem p̄sequētī condemnabitur i exp̄sis. Nota gl. que tangit casus in quibus q̄s absq; monitione incidit in canonem siue suspensionem ip̄o facto.

Ad hoc

Iudex ordinarius a quo appellatur potest partes compellere q; appellatōnem p̄sequantur vel coram eo p̄reant iuri. Et si recusatur potest cōpellere p̄tes ad eligendū arbitros.

Peruenit ad nos

Si canonicus ad residentiam monitus appellat statuitur sibi termin⁹ ad appellatōem p̄sequendam et interim b̄nificiū p̄ vicariū deseruit de ipsi⁹ proventib⁹ sustentandū. Nota g. que tangit de residentia clericorū.

Consultit

Non valet appellatio pro iudeis interposita ne dimittat mancipia christiana. Nota glo. que dicit q; h̄mōi appellatōibus non est deferendus que sūt contra canonicas sanctiones.

Ad hec sicut

Qui ante citatōem vel noticiam l̄rarum insit nunciū ad papam appellare potest ne delegatus procedat. seculi si post. Vide glo. que dicit q; hodie ista non procedunt propter capitulum. Et debitus.

De priore

Qui non detulit appellatōni interiecte ad papam cum literis sui ordinarij mittitur ad curiam. Vel sic. ob cor̄rectionem non inoderatam poterit licite appellari.

Quia nos

Regulares qui amouentur a dignitatibus suis propter infamiam non appellant. Nota glosam que docet qualiter p̄ores et abbates regulariū debent contra infamatos p̄cedere.

Ad aures

Casus est. s. eo. personas. Vel sic. Appellanti statuitur termin⁹ infra quem si non p̄sequit iudex etia; delegatus.

De appellationibus in anti.

noui faciat

Sepe contingit

Si appellatio admittit a iudice et approbatur a parte terminata ad eam prosequenda statuta ab homine habet vires pemptorii nec potest praeveneri. Nota glo. in prin. q. tangit qui negligentia siue dolus procuratoris nocet domino.

Constitutus

Si appellantes in negotio electionis infra tempus legitimum appellationis interpositam non fuerint prosecuti nihilominus iudex ex officio suo de impedimenti appellacionis cognoscit. Nota hic quod electio partium per scrutinium et partim per viam compromissi potest fieri. Nota glo. q. dicit quod omnes sunt vocandi ad electionem quae habent interesse. Nota quod una electio pendente non debet alia fieri.

Constitutis

Minus sufficiens causa in appellatione expressa confirmacionem electionis impedire non potest. Nota g. que dicit quod ille qui est sanctior et doctior est eligendus. Item quod modica scientia toleratur in prelato. Item loquitur de potentia electi.

Ex parte tua

Appellari potest si partibus locum non tunc assignatur. etiam si causa commissa fuit appellatione remota. Nota g. q. dicit quod non solum partes verum etiam advocati et testes erunt sine periculo.

Significavit

Si quis super eadem re ad diversos trahitur iudices potest licite appellare. Nota gl. q. docet qualiter capitulum debet constituere procuratorem. Item docet qualiter procedendum sit cum

capitulum intendit agere contra suum episcopum et qualiter tunc debet fieri constitutio procuratoris. Ex si. tex. glo. sumit ar. q. q. plura narrat in libello quorum unum pro se sufficeret satis est illud probare. vi. qualiter procurator dat. c. ex parte supra de rescriptis. ubi de hoc.

Significantibus

Cum agitur rei vendicacione si declaracione siue specificacione rei petite denegatur licite appellari potest. Et alii dicunt istam decretalem superfluum propter illam supra de li. ob. significantibus.

Ex insinuatione

Iudex a quo appellatur terminum praefigere nequit infra quem iudex ad quem appellatur appellacionem debeat terminare. Nota tex. multum notabile quod dicit quod lis que in processu principis speratur inferri absque damno more intacta permanet donec ipsa facta introduci et a partibus iuxta morem dirimi.

Bone memorie

A gravamine imminente potest licite appellari. Nota hic ex isto capitulo quod hic admittitur appellacio a gravamine nondum illato. scilicet comminato et futuro. et hoc verum in appellacione extrajudiciali. Item nota glo. q. dicit qualiter procedendum est contra illum qui non spoliavit sed mandavit.

Dilecti filii

Cum est questio inter subditum et prelatum sola nuncii missio ad superiorem vi appellacionem obtinet. Nota tex. q. dicit quod plus est facto appellare quam verbo. et sic dicit g. quod facto etiam quis renunciat iuri suo et factis mentimur. et factis consentit quis et.

Pastoralis

Per elausulam appellacione remota remouetur omnis appellacio in iure non expressa

De appellationibus in anti.

subdelegatis datorum. **Nota** ter. in fi. qui dicit q' solus delegat' a prin- cipe cam alij potest delegare. **Nota** glo. que docet quando quis errorem suum potest corrigere.

Dilecto filio

Non sufficit appellanti q' legitimas et veram exceptionem opposuit et appellavit nisi doceat se propter illam propositam et non admissam appellasse.

Nota glo. que dicit q' sententia lata contra ius litigatoris bene tenet a qua non est appellatum. licet non teneat contra ius constitutois.

Nicolao

Qui minus sufficientem procuratorem mittit ad appellationem prosequendam parti prosequenti condennatur in expensis. **Nota** glo. in prin. sui q' appellans appellationi sue terminum potest statuere ad prosequendum.

Sua nobis

Ab eadem sententia ter appellare non licet. **Nota** glo. que exponit illam dictionem iterum. et dicit q' illa vox iterum duas res signat. Item glo. exponit quomodo hoc debet intelligi quod dicitur. tertio appellare non licet.

Dilecti filii

Delegato est speciali non potest appellari ad archiepiscopum. Vel sic. Non valet appellatio si gradatim non appellatur. **Nota** glo. que docet qualiter sit appellandum et quando omisso medio potest appellari. et quid operetur consuetudo in appellationibus interponendis.

Ex parte

Mater que fuit tutor convolans ad secundas nuptias potest appellare si conveniatur nomine pupillorum. **No**

ta glo. que disputat an mater potest esse tutor filiorum suorum. Item quibus tutoribus mater preferat.

Intimasti

Appellari potest si ignorantibus partibus iudex referat negocium superiori.

Nota glo. in fine que dicit q' iudex volens referre negocium ad superiorem debet prius dare exemplum relationis.

Significante

Ubi ante litem contestatam circa id de quo lis est aliquid innovat delegatus vel diem prevenit locus est appellacionis. **Nota** gl. que dicit q' pendente dilatione iudicis officium debet commo- scere. et alle.

Interposita

Non sufficit appellanti q' ex causa appellavit probabiliter et si docuerit eam esse veram nisi offerens se hoc probaturum non fuisset admissus. Item tangit istud capitulum quomodo procedendum est quando appellatio interposita non recipitur a parte neque a iudice. Item docet quid faciendum sit cum appellans petit causas remitti ad priorem iudicem. Item quod faciendum sit cum pars adversa contumaciter se absentat.

Inquisitioni

Si clausula per quam tollit appellationem ponitur in medio literarum si sunt plura negocia se minime contingentia presentia tamen complectitur nisi forte in fine litterarum predicta clausula iteretur. Si autem esset conexa secus ut. s. eo. c. secundo requis.

Una sententia

Una sententia pluribus condemnatis si unus solus ad appellationem beneficii convolavit illi victoria iure communi

De appellatōibus in vi. et cle.

Et nota in principio huius capituli officialē ep̄i esse ordinariū 7 in gl.

¶ Et super

Si iudex requisitus nō tradit apostolos 7 postea p̄cedit in cā nō valet p̄cessus nisi appellatōi renūciatū fuit: 7 nō gl. q̄ dicit q̄ in aplis d̄z expr̄tini cā delationis vel repulsionis

¶ Cū appellatōibus

Iudex appellatōnis iniue appellatōem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem et in expensis condemnare. 7 hoc si principalis iudex non detulerat appellatōi. sed si detulerit non fiet remissio de necessitate In appellatōibus interpositis antiqua iura seruantur. h. d.

¶ Ab eo qui

Si appellans infra .xxx. dies instāter non petit apostolos appellatōi renūciat si iudex modo debito requisitus illos non tradat sed postea p̄cedat non valet eius p̄cessus

¶ Non solum

In nouata p̄ iudicē post diffinitiuā suam a qua appellatū existit reuocātur statim p̄ iudicē appellatōis etiā si ante appellatōem fuerit innouata. Attentata vero post appellatōnem an̄ diffinitiuā suam nō reuocātur nisi si primo de veritate cōstiterit nisi p̄ inhibitōem debito modo factā attentata fuissent Nota glo. q̄ dicit de triplici attentatōe a iudice a tertio a reo

¶ Concertationi

Qui appellat extra iudiciū infra .x. dies ex quo sciuit grauamen appellare debet postea per remediū iuris cōis audietur sed non p̄ appellatōis remediū qd̄ est notandū

¶ Appellatio

Appellatio iudici porrecta licet coram eo non fuerit lecta ex hoc impugnari non potest. Nota glo. que dicit hoc indistincte seruandū fore q̄ quando appellat a iudice siue sit i iudicio siue extra debet fieri coram iudice si haberi potest

¶ Si a iudice

Si iudex a quo ē appellatū a graua mine 7 ad audiendū reuocatōem vel ad docendū d̄ huiusmodi graua mēte citauerit cum iudex definit tu⁹ esse p̄parere non teneris nisi solū ad hoc citat⁹ fueris ad audiendū reuocatōz Et si tūc nō cōparueris libere in cā p̄cedere poterit

¶ Collatione

Collatōe b̄nficij tibi facta per ep̄iscopum et capitulum si ep̄s interfuit vt ep̄s ad ip̄m ep̄m, appellare nō potes. potes tamē ad eū appellare si interfuit vt canonicens ic.

¶ Licet ab

Per appellatōem interpositā a diffinitiuā reuocari potest interlocutoria p̄ncipali negotio p̄iudicans alias non. Vide glo. que ponit exemplum in dilatorijs vel in condēnatōib⁹ expensarum super eo q̄ in exceptōe lucubuit vel propter aliā cām similem

¶ Titulus de appellatōib⁹ i cle.

¶ Si a iudicibus

Si a pluribus iudicibus fuerit appellandum et eorum copia simul haberi non potest coram maiori parte ē appellandū 7 apostolij peti debēt

Liber secundus

et tantum valebit ac si coram omnibus appellatus fuisset. Et appellatio terminus prefertur et dilatio legitime sunt facienda.

Quamvis rigor

Sufficit apostolos peti vno contextu sepius et instanter ad quos recipientes deos si iudex certum terminum statuat appellas illos non petes in termino appellationi renunciat. Idem si iudex statuerit terminum iuris incertum infra quem appellans illos debite non petunt vel oblatos recipere renuntiat.

Nota in textu quod equitas iuris rigori preferitur. Nota glo. que declarat qualiter faciendum sit cum aliquid mandatur fieri sub termino aliquo.

Sicut appellatioem

Appellans appellationem suam extrajudicalem infra annum prosequi et finire tenetur. quod si iusto impedimento cessante non fecerit appellatio deserta censeri debet.

Quoad

Appellationis prosecutio per compromissum vel alias de consensu partium suspensa impedit terminum ad prosequendum appellatioem a iure vel ab homine statutum. et iudex non potest procedere nisi viderit ex dilatione periculum imminere.

Appellanti

Non licet appellanti a granamie prosequi appellationem suam nisi ex causis in appellatione expressis nec ex novis productis aut de novo probandis processus primi iudicis impugari vel iustificari potest. Nota glosa que docet ubi veritas probanda sit hoc est coram quo iudice.

Si appellatioem

Appellationem per negligentiam appellantis desertam etiam si appellans aut appellatus etiam prosequantur non ideo minus sententia censetur in rem transiisse iudicatam. Vide glo. que ponit unam questionem.

Cum a repulsione

Non audit appellans secundo a repulsione exceptiois pemptorie post suam diffinitivam nisi opponat ex eo quod prius repulsa fuit quia proponebatur inepte.

Titulus de clericis peregrinis Conquerente

Qui peregrinatur ad curiam manet sub apostolica protectione securus cum rebus suis. Nota glo. que dicit quod quando turbatur possessio absentis tunc servus amicus proximus colonus in absentia domini possunt petere ut possessio restituatur. Et videtur hic ab eo quod in dictis suis dicit quis hoc casu sit sub protectione apostolica.

Titulus de confirmacione utilium vel inutilium

Si quis

Si super aliquo re ex certa scientia papa facta est confirmatio inferior iudex de re confirmata cognoscere non potest nisi forte res litigiosa esset tempore confirmationis vel esset notorium confirmatoem impetrata per fraudem.

De confirmacionibus

De confirmacione apostolica non est aliqua tenus iudicandus. nisi hoc procedat de mandato sedis apostolice vel certum sit per falsam suggestionem confirmacionem

Liber tertius de vita et ho. cle. i anti.

fore obtentam. h. d.

Bone memorie

Irē appellantis de snia retractāda iritant pfirmatōem snie ab appellato tacito de appellatōe obtente nisi in literis appellantis de lrīs cōfirmatoris fiat mentio generalis Vide glo. que notat quando Irē reuocātur.

Cū dilecte

Inuocatō puslegiorū cōfirmatōez non facit. Nota glo. que dicit q̄ simili equitatis ratō similia iura suade re videtur. Item dicit q̄ mulier ⁊ monachus pnt esse pcuratores

Ad nrām

Administratōes nō pfirmātur canonicis regularibus et ideo in quolibz regulari. Nota glo. q̄ dicit q̄ favore religionis multa fiunt. Item summa est rō que p̄ religione facit.

Porrecta nobis

Cōfirmatio facta regularibus sup potestatis et administrationis. vt eos quoad vixerint teneant non valet nisi illa expresse et ex certa sciētia dñi pape pcedat.

Examinata

Cōfirmatō nihil facit vbi res cōfirmata nō tenet. Nota g. q̄ dicit q̄ sententia lata cōtra ius scriptū nō tenet sed bene snia lata cōtra ius ligatoris. Item dicit quid opatur pfirmatio.

Venerabilis

Cōfirmatio facta cū clausula si ē p̄ uide lata ex certa scia intelligit fieri si ponatur in papali lrā series rei cōfirmate. Nota gl. q̄ querit an hoc casu etiam instrumentū dz cōpositio nis exhiberi apud iudicē. Et g. dicit q̄ non qz eo ipso q̄ ppositio est p̄ papam confirmata videtur per papaz instrumentum publicatum.

Sua nobis

Si legatus ecclesiam alteri contulit per hoc non preiudicatur dñoc. etiaz si illa collatio in forma communi a papa fuerit confirmata. Nota gl. satis notabilem que dicit q̄ si vnici q̄ iura sua illesa nō seruant. qd aliud ē q̄ vt ordo ecclesiasticus p̄fundatur xi. q. i. capitulo peruenit.

Item dicit papa nec honozē meū de puto in quo fratres in eos honozem suū p̄dere p̄gnosco. xcix. di. i. c. Ecc

Explieūt casus secūdi libri

Incipiunt casus summarii librorum decreta. sexti et cle. tertii libri

Laici

Laici non debēt stare neqz sedere iuxta altare quā sacra mīsteria celebrant. Et ad orandum ⁊ ad cōmunicandum pateant laicis sancta sanctorū. Vide glo. que sup isto videtur se fundare in consuetudine

Clerici arma

Clerici portātes arma et vsurarij excommunicentur. Nota gl. que dicit q̄ ex iusta cā clericus potest licite arma portare vt scz si p̄ loca piculosa sit transeur⁹ tūc propter terrores latronum arma portare potest licet p̄cutere non debeat.